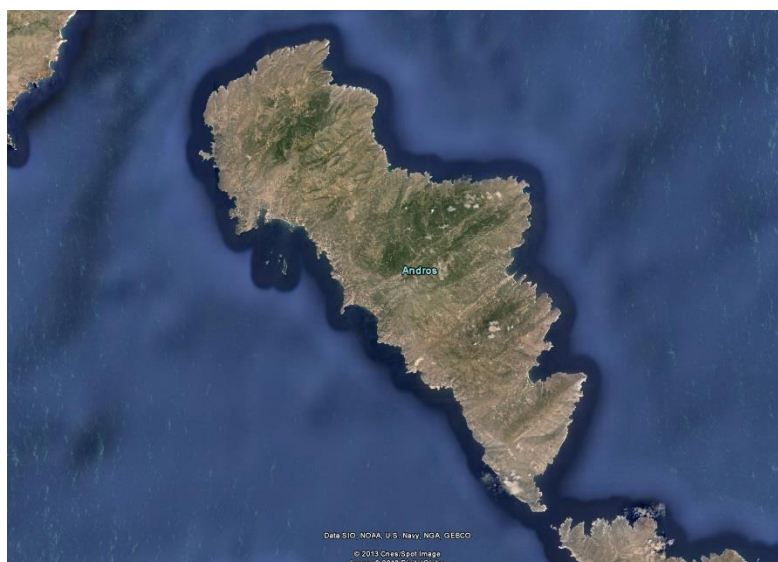




ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ
ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΚΤΗΝΙΑΤΡΙΚΗΣ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΣΧΕΔΙΟ
ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ 2014 - 2020

ΑΝΔΡΟΣ



1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η μακραίωνη ιστορία της Άνδρου, η αρχιτεκτονική, το κλίμα, η πλούσια βλάστηση, τα άφθονα πηγαία νερά, αλλά και η γεωγραφική της θέση (λόγω εγγύτητας προς την Αττική) τη διαφοροποιούν από τα υπόλοιπα νησιά των Κυκλάδων και αποτελούν έναυσμα για μελέτη τόσο του φυσικού όσο και του ανθρωπογενούς περιβάλλοντός της. Εκείνο που παρουσιάζει βέβαια ιδιαίτερο ενδιαφέρον είναι η εξέλιξη που παρουσίασε το νησί τις τελευταίες δεκαετίες, καθώς είναι εμφανής η επίδραση του τουρισμού και η μετεξέλιξη του σε «προάστιο» των Αθηνών, γεγονός που αντανακλάται στην έντονη οικοδομική δραστηριότητα.

Η γνώση της υπάρχουσας κατάστασης υποχρεώνει τις τοπικές κοινωνίες σε μια συστηματική μελέτη των παραμέτρων που συνθέτουν το οικονομικό, κοινωνικό και περιβαλλοντικό γίνεσθαι, που θα οδηγήσει στην πληρέστερη γνώση τους αλλά και αντιμετώπιση των κρίσιμων προβλημάτων του τόπου.

2. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

2.1 ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Η Άνδρος είναι το βορειότερο νησί των Κυκλάδων και δεύτερη σε μέγεθος μετά τη Νάξο. Βρίσκεται μεταξύ της Ευβοίας και της Τήνου και χωρίζεται από την μεν πρώτη με τον πορθμό του Καφηρέως (Κάβο Ντόρο), πλάτους 6 περίπου ναυτικών μιλίων, από τη δε Τήνο με τον δίαυλο του Στενού ή Αυλώνος, πλάτους $\frac{3}{4}$ του μιλίου. Εκτείνεται από Βορειοδυτικά προς Νοτιοανατολικά και έχει σχήμα επιμήκες με μέγιστο μήκος 40 km και πλάτος 17 km. Η έκταση του νησιού ανέρχεται στα 380 km² και το συνολικό μήκος της ακτογραμμής του υπολογίζεται σε 148 km.

Το έδαφός της Άνδρου είναι γενικά ορεινό με κατάφυτες χαράδρες, κοιλάδες και άφθονα επιφανειακά και υπόγεια νερά. Οι κυριότεροι ορεινοί όγκοι είναι εκείνοι της Κουβάρας (μέγιστο υψόμετρο 997 μ. κορυφή Προφήτης Ηλίας) και του Πέταλου (1003 μ.) στο κέντρο του νησιού. Οι ακτές της είναι απόκρημνες και έντονα διαμελισμένες, σχηματίζοντας υπήνεμους, βαθιούς κολπίσκους, επιμήκη ακρωτήρια και μικρές, απομονωμένες και δυσπρόσιτες παραλίες. Τα ορεινά τμήματα της Άνδρου είναι τέσσερα και έχουν διάταξη σχεδόν παράλληλη. Συναντώνται α) οι Άγιοι Σαράντα με τους λόφους Μακροτάνταλου και τις κοιλάδες Φελλού και Γαυρίου, β) το σύμπλεγμα Πέταλου - Κουβάρας, με την περιοχή Κατακόιλου - Μπατσίου, γ) ο Γερακώνας (736 μ.) με την κοιλάδα της Μεσαριάς και δ) η Ράχη (681 μ.) με την κοιλάδα του Κορθίου.

Η ακτογραμμή της Άνδρου είναι γενικά βραχύδης και αλίμενη, αν εξαιρέσει κανείς τον βαθύ κόλπο του Γαυρίου στα βορειοδυτικά. Σημαντικοί πάντως και κατάλληλοι για ελλιμενισμό είναι ο κόλπος του Κάτω Κάστρου (Χώρα), που περιλαμβάνει τους όρμους Νιμπορειού και Παραπόρτι, και οι ανοιχτοί όρμοι του Κορθίου, Μπατσίου και Παλαιόπολης.

Η Άνδρος σε γενικές γραμμές είναι η πλουσιότερη νήσος του συγκροτήματος των Κυκλάδων σε επιφανειακά ύδατα. Αυτό οφείλεται αφενός στο ύψος της βροχής που είναι μεγαλύτερο σε σχέση με το αντίστοιχο άλλων νησιών των Κυκλάδων και αφετέρου στο γεγονός ότι η Άνδρος συνίσταται κυρίως από κρυσταλλικούς σχιστόλιθους που είναι, ως επί το πλείστον, αδιαπέραστοι από το νερό. Μεγάλοι ποταμοί στην Άνδρο δεν υπάρχουν, αλλά υπάρχει πλήθος χειμάρων που διογκώνονται κατά τους χειμερινούς μήνες. Η Άνδρος φημίζεται επιπλέον για τις πολυάριθμες πηγές της από τις οποίες προέρχονται και τα αρχαία ονόματα της Υδρούσα και Νωναγρία (υγρό πεδίο). Οι περισσότερες πηγές βρίσκονται στο κεντρικό και νότιο τμήμα της νήσου.

Ο Δήμος Άνδρου με πρωτεύουσα τη Χώρα ή Άνδρος χωρίζεται σε τρεις Δημοτικές ενότητες:

- α) Άνδρου, που περιλαμβάνει όλα τα χωριά του κεντρικού τμήματος της νήσου
- β) Κορθίου, που περιλαμβάνει όλα τα χωριά της νοτίου Άνδρου
- γ) Υδρούσας, που περιλαμβάνει όλα τα χωριά της βόρειας Άνδρου.

2.2 ΚΛΙΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Το κλίμα της Άνδρου είναι ήπιο λόγω της γειτνίασης με τη θάλασσα. Οι μεγαλύτερες θερμοκρασίες στο νησί παρουσιάζονται σε περιόδους που δεν πνέουν μελτέμια. Στην Άνδρο συναντάται χιόνι στα ορεινά κυρίως τον Ιανουάριο και το Φεβρουάριο. Επιπλέον το νησί διαφοροποιείται από τα υπόλοιπα και στο ετήσιο ύψος βροχόπτωσης που είναι υψηλότερο και μπορεί να φτάσει και τα 900mm. Τα μεγαλύτερα ύψη βροχής παρατηρούνται τους χειμερινούς μήνες .

	ΙΑΝ	ΦΕΒΡ	ΜΑΡΤ	ΑΠΡ	ΜΑΙΟΣ	ΙΟΥΝ	ΙΟΥΛ	ΑΥΓ	ΣΕΠΤ	ΟΚΤ	ΝΟΕ	ΔΕΚ
Μέση μην. θ°	9,0	10,1	12,9	16,9	20,6	25,5	29,0	28,5	23,2	22,3	17,6	12,8
Μέση μεγ. θ°	11,5	12,9	15,9	19,9	24,3	28,8	32,6	31,9	27,8	25,4	19,8	15,3
Μέση ελαχ.θ°	6,9	7,5	10,2	14,3	17,7	22,3	25,6	25,3	22,0	20,2	15,8	10,5
Επικρατούσα μηνιαία διεύθυνση ανέμων	BBA	BBA	BBA	BBA	BBA	BBA	BBA	BBA	BBA	BBA	BBA	BBA
Μέση μηνιαία ταχ. Ανέμου (km/hr)	14,0	14,5	11,8	12,4	7,9	15,0	14,7	15,8	12,3	11,6	13,6	12,7
Μέγιστη μηνιαία ένταση ανέμου (km/hr)	14,0	14,5	11,8	12,4	7,9	15	14,7	15,8	12,3	11,6	13,6	12,7
Ολικό ύψος βροχής (mm)	112	144,6	52,4	78	10,6	0	0	0	0	18,4	66,2	236,4

Πηγή : EMY 2012 Μετεωρολογικός σταθμός Άνδρου, Γαύριο, υψομέτρου 16 m.

Επιπλέον η Άνδρος όπως και η Τήνος η Μύκονος και η Αμοργός παρουσιάζουν μεγάλη συχνότητα και ένταση σε μελτέμια.

2.3 ΓΕΩΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΥΔΡΟΛΟΓΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Η γεωλογική δομή της Άνδρου δεν διαφέρει ιδιαίτερα από αυτή που έχουν τα περισσότερα Κυκλαδονήσια. Τα πετρώματα του νησιού, σχεδόν εξ ολοκλήρου μεταμορφωμένα, είναι κυρίως αμφιβολίτες, σχιστόλιθοι και κατά δεύτερο λόγο μάρμαρα. Επίσης συναντώνται κοιτάσματα πλούσια σε σίδηρο και μαγγάνιο, γεγονός που εξηγεί τη λειτουργία πολυάριθμων μεταλλείων, τόσο κατά την αρχαιότητα όσο και στο πρόσφατο παρελθόν.

Η Άνδρος, όπως δηλώνει και η αρχαιότερη ονομασία της «**Υδρούσα**», είναι το μόνο από τα νησιά των Κυκλάδων που διαθέτει μεγάλη ποσότητα υδάτων. Το ανάγλυφο και η γεωλογική δομή των πετρωμάτων της, ευνοεί τη συγκράτηση των ομβρίων υδάτων, με αποτέλεσμα να υπάρχουν πολυάριθμες πηγές και χείμαρροι σε όλο σχεδόν το νησί, οι οποίοι και διαμορφώνουν το τοπίο στο θέμα της μορφολογίας και της βλάστησης.

Έχουν καταγραφεί 172 κοινόχρηστες πηγές. Οι πλουσιότερες πηγές εντοπίζονται στο κεντρικό όρος Πέταλο, στην περιοχή Ζένιο σε υψόμετρο 900 μέτρων, που χωρίζεται στη συνέχεια σε τρεις μικρές διακλαδώσεις (προς Μελίδα, Νιμπορειό και Γιάλια). Στο μέσο του νησιού υπάρχουν ακόμη οι πηγές των Μενήτων, η Φλέα πάνω από τον Πιτροφό, οι Ευρούσες πάνω από τις Στραπουργιές, το Πεντάβρυσο στις Στενιές, και η πηγή της Κατάκοιλου. Στα βορειοδυτικά σπουδαιότερες είναι οι πηγές του Αμόλοχου και νότια η πηγή στα Πέρα Αηδόνια του Κορθίου. Πολλές από τις πηγές είναι πλούσιες σε μεταλλικά συστατικά και έχουν ιαματικές ιδιότητες, όπως η πηγή της Σάριζας στο χωριό Αποίκια, η πηγή της Άρνης, η Πετρένια στο Βουνί, το Βρυσάρι στα Λάμυρα, η πηγή του Ζαννάκη στους Μένητες και της Αγίας Ειρήνης στο ομώνυμο μοναστήρι. Μέχρι το 1993, περιοχές όπως το Κόρθι, τα Λάμυρα, οι Μένητες, η Μεσαριά υδροδοτούνταν με ταυτόχρονη χρήση πηγαίου νερού και νερού από τις γεωτρήσεις. Από τις πηγές ξεκινούν τα ρέματα που διατρέχουν την Άνδρο από τα δυτικά προς τα ανατολικά μέσα από εύφορες κοιλάδες, με ορισμένα να έχουν νερό ακόμη και κατά τους καλοκαιρινούς μήνες. Τα σπουδαιότερα ποτάμια με μόνιμη ροή είναι ο Ποταμός της Άρνης που εκβάλλει στη Λεύκα, ο Μεγάλος Ποταμός ή Ποταμός των Λειβαδιών που πηγάζει από τη Φλέα και εκβάλλει στο Παραπόρτι (Χώρα), ο Ποταμός της Βουρκωτής ή Άχλα που πηγάζει από την Κουβάρα και εκβάλλει στην παραλία Άχλα, ο Ποταμός των Γιαλιών, που δέχεται νερά από το Πέταλο και εκβάλλει στον όρμο Γιάλια και ο Ποταμός της Κατάκοιλου που καταλήγει στον όρμο Ατένι. Ρέματα που στερεύουν κατά τους φθινοπωρινούς και καλοκαιρινούς μήνες είναι ο Ποταμός των Λουριών που πηγάζει από τους Μένητες και εκβάλλει στο Νιμπορειό, τα Διποτάματα που εκβάλουν στο Συνετί, το Μεγάλο Ρέμα στη θέση Βαρίδι στα βόρεια του νησιού καθώς και ο Ποταμός της κοιλάδας του Κορθίου. Δεν υπάρχει οριοθέτηση των ρεμάτων και χρειάζεται να γίνει .

2.4 ΒΙΟΤΟΠΟΙ - ΤΟΠΟΙ ΙΔΙΑΙΤΕΡΗΣ ΣΗΜΑΣΙΑΣ

Η παρουσία τόσο πολλών παρόχθιων και παράκτιων βιοτόπων, πλούσιων σε βλάστηση και πανίδα, είναι φαινόμενο μοναδικό για τα νησιά των Κυκλάδων.

Τα πιο αξιόλογα οικοσυστήματα της Άνδρου είναι τα εξής :

1. Η ρεματιά του Μεγάλου Ρέματος που καταλήγει στον όρμο Ζόρκου και οι γύρω πλαγιές με το χωριό Βαρίδι.
2. Ο όρμος και το ακρωτήριο του Άη Σώστη.
3. Οι δύο ρεματιές που καταλήγουν στον όρμο Βιταλίου από τα χωριά Βιτάλι και Γίδες με τις πλαγιές και την κορυφογραμμή ανάμεσά τους.
4. Μια στενή ζώνη γύρω από το ρέμα Πλούσκας στα κατάντη και μια ευρύτερη ζώνη ανάντη που περιλαμβάνει μεγάλες επιφάνειες των πλαγιών.
5. Μια ευρύτατη ζώνη στην κεντρική Άνδρο που εκτείνεται από τα βράχια βόρεια του όρμου των Ατενίων μέχρι τις ακτές των Απροβάτων και της Παλαιόπολης προς νότο και τον όρμο Γιάλια νοτιοανατολικά.
6. Οι ρεματιές που περνούν από τα χωριά Μεσαριά, Λάμυρα και Μεσαθούρι και καταλήγουν στο λιμάνι της Άνδρου.
7. Η λεκάνη του Μεγάλου Ποταμού με τις γύρω πλαγιές και τις ρεματιές του Πιτροφού.
8. Η ρεματιά του Συνετίου με τις γύρω πλαγιές, τους υδρόμυλους και τα γεφύρια (παραδοσιακά) που προσφέρεται για οικοανάπτυξη (περίπατο κλπ.).
9. Οι πλαγιές και ρεματιές από τον Βραχνό μέχρι τη Μονή Παναχράντου.
10. Οι στενές ζώνες γύρω από τα ρέματα που καταλήγουν στον όρμο Κορθίου.
11. Οι βραχώδεις ακτές από τον όρμο Κορθίου μέχρι το ακρωτήριο Έξω Πούντα.
12. Η μικρή περιοχή με τις παράκτιες πλαγιές γύρω από τον όρμο Αγ. Ιωάννη.
13. Η μικρή περιοχή με τις παράκτιες πλαγιές γύρω από τον όρμο Μονής.
14. Οι παράκτιες πλαγιές της Πλάκας μέχρι το Ακρωτήριο Μεγ. Πούντα.

Λόγω της υψηλής τοπικής υγρασίας, των υπόγειων νερών και άλλων γεωλογικών και κλιματικών παραγόντων, η Άνδρος παρουσιάζει χαρακτηριστική χλωρίδα και βλάστηση κεντροευρωπαϊκού τύπου.

Αναφορικά με τη χλωρίδα του νησιού, ιδιαίτερο στοιχείο αποτελούν τα δάση καστανιάς, τα λείψανα αλλουβιακών δασών, τα δάση με ιτιές και λεύκες, τα δάση φανερόφυτων και τα παρόχθια δάση (*Nerio tamaricetea*), συνολικής έκτασης 4.700 στρεμμάτων στα ορεινά. Χαρακτηριστικό της γνώρισμα είναι και τα υγρόφιλα δάση αλλά και τα φυτά της πεδινής, της ημιορεινής και της ορεινής Παραμεσόγειου ζώνης. Τα επικρατούντα φυτά είναι τα εξής: καρυδιά, καστανιά, βελανιδιά (*Quercus macrolepis*), χαρουπιά, αρμυρίκι (*Tamarix tetrandra*),

πλάτανος της Ανατολής (*Platanus orientalis*), κλήθρο (*Alnus glutinosa*), κουκουναράκι (*Pineus pinea*), λεύκα (*Populus alba*), ιτιά (*Salix alba*), αριά (*Quercus ilex*), ασφένταμος, αγριλιά, κουμαριά (στα βόρεια), ελιά (καλλιέργειες σε χαμηλά υψόμετρα) και τα εσπεριδοειδή, όπως λεμονιές, πορτοκαλιές, νερατζιές, κιτριές. Άλλα μεσογειακά είδη που συναντιούνται είναι: πρίνος (*Quercus coccifera*), κάππαρη (*Capparis spinosa*), σπάρτο (*Spartium junceum*), σχίνος, κέδρο, θαμνοκυπάρισσο, πικροδάφνη, μυρτιά, λαδανιά.

Οι υγρότοποι της Άνδρου, καθώς και οι βραχώδεις παραλίες και τα γύρω νησάκια, αποτελούν καταφύγιο για πληθώρα σπάνιων ειδών πουλιών. Η ορνιθοπανίδα αριθμεί πάνω από 200 είδη πουλιών.

Ο αριθμός των θηλαστικών που συναντά κανείς στην Άνδρο είναι περιορισμένος. Σημαντικότερα είναι οι νυκτερίδες, σαν την *Rhinolophus ferrumequinum* και την *Pipistrellus savii*, που μπορούν να βρεθούν σε σπηλιές αλλά και κατοικίες, ο ασβός (*Meeles meles*), ο Αιτούλας ή πετροκούναβο (Κουνάβι-Matres foina), ο μαυροποντικός (*Rattus rattus*), ο σταχτοποντικός (*Mus domesticus*), ο λαγός (*Lepus europaeus*), το αγριοκούνελο (*Oryctolagus cuniculus*), καθώς και τα προστατευόμενα είδη τρανορινόλοφο (*Rhinolophus ferrumequinum*), αρασκό (Δασομυωξό- Glis Glis), σκαντζόχοιρο (*Erinaceus concolor*), αλλά και τη μεσογειακή φώκια (*Monachus monachus*), που φωλιάζει σε βραχονησίδες και θαλασσοσπηλιές.

Εξαιρετικό ενδιαφέρον παρουσιάζει η ερπετοπανίδα της περιοχής, που παρουσιάζει φαινόμενα ενδημισμού.

Τέλος, από την κατηγορία των ασπόνδυλων συναντάμε το ισόποδο *Trichodillidium malickyi*, αποκλειστικό είδος της Άνδρου, αλλά και σημαντικά είδη εντόμων όπως η Πεταλούδα *Callimorpha quadripunctata*, η Πεταλούδα της Ρόδου (*Callimorpha quadripunctaria*) και η Πεταλούδα «Ιφικλείδης» (*Iphiclides podalirius*), που εντοπίζεται στον Όρμο Βιταλίου και στο κεντρικό ορεινό τμήμα του νησιού.

Κατόπιν έρευνας, εντοπίζονται επτά περιοχές με στόχο την προστασία, οι οποίες περιλαμβάνουν ενδημικά ή σπάνια είδη που αναπτύχθηκαν χάρη στη μακροχρόνια απομόνωσή τους από τον υπόλοιπο χώρο. Αυτά είναι:

- 1) Η βόρεια κλιτύς του όρους Πέταλο από τα 500μ μέχρι την κορυφή. Είναι βιότοπος CORINE. Έχει έκταση 3.200 εκτάρια και είναι η περιοχή της Παιωνίας της Άνδρου και 12 άλλων σπάνιων φυτών. Η κατάσταση της θεωρείται υποβαθμισμένη.
- 2) Η ασβεστολιθική πλαγιά ανατολικά της Άκρας. Ένα από τα πιο χαρακτηριστικά βραχώδη τοπία της Άνδρου με χαμαίφυτα. Η περιοχή προς βορρά περιλαμβάνει και νταμάρι ασβεστόλιθου, δραστηριότητα που δεν φαίνεται να συνιστά απειλή.
- 3) Το σπήλαιο Αλαδινού στις βόρειες κλιτές στους Γερακώνες, που είναι πιθανό να αποτελεί και το μόνο ασβεστολιθικό σπήλαιο των Κυκλάδων αυτού του μεγέθους.

4) Η κοιλάδα των Διποτάματων που είναι χαρακτηρισμένη ως τοπίο ιδιαίτερου φυσικού κάλλους. Εκτείνεται ανάμεσα στο Συνέτι, το Παλαιόκαστρο και την περιοχή του Κοχύλου. Θεωρείται σήμερα προστατευόμενη περιοχή. Το φυσικό του περιβάλλον δεν έχει αλλάξει χάρη στη διακοπή της κυκλοφορίας τα τελευταία 35 χρόνια. Αν και το νερό έχει πλέον λιγοστέψει, σπάνια σταματάει. Η βλάστηση είναι πολύ πυκνή με πικροδάφνες, σκίνα, μουριές, συκιές, αγριοβελανιδιές, καλαμιές, βατομουριές, μυρτιές, λυγαριές, κισσούς. Στη ρεματιά αυτή βρίσκουν καταφύγιο πλήθος ζώων όπως ασβοί, νυφίτσες, λαγοί, φίδια και πουλιά. Στα Διποτάματα σώζονται σήμερα και πολλοί νερόμυλοι, 22 τον αριθμό, άλλοι ακέραιοι και άλλοι ερειπωμένοι.

5) Οι νησίδες γύρω από την Άνδρο- Αλιδονήσι, Κοπητήρα, Λαγονήσι, Πρασονήσι, Γαυριονήσια- οι οποίες αποτελούν αξιόλογα παραδείγματα μικρών πληθυσμών φυτών που προσφέρονται για μελλοντικές έρευνες της δυναμικής των πληθυσμών.

6) Οι αμμώδεις παραλίες της Άνδρου, μερικές από τις οποίες όπως το Γαύριο και το Μπατσί έχουν ήδη αλλοιωθεί από την οικιστική και τουριστική δραστηριότητα.

7) Η Β. κλιτύς του όρους Γερακώνες από τα λιβάδια του Βραχνού μέχρι τη Μονή Παναχράντου. Η περιοχή περιλαμβάνει ένα δάσος φυλλοβόλων δέντρων και μικρές υγρές κοιλάδες, όπου παλαιότερα υπήρχαν αναβαθμίδες. Στην περιοχή εντοπίζεται το ενδημικό είδος *Ferrulago satorii*.

Σημαντικά είδη (είδη προτεραιότητας της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ) είναι οι οικότοποι ποσειδωνίας, η μεσογειακή φώκια και η πεταλούδα *Callimorpha quadripunctata*, τα οποία συναντώνται στην περιοχή Όρμου Βιταλίου και στον κεντρικό ορεινό όγκο, που είναι και περιοχή NATURA 2000. Βρίσκεται στο βόρειο τμήμα της Άνδρου και χαρακτηρίζεται από μοναδική μωσαϊκή εμφάνιση ενδιαιτημάτων, που οφείλεται στο μεγάλο υδρόμετρο (όρος Πέταλο, 995m), την παρουσία φαραγγιών, πηγών, ρεμάτων και εποχιακών τελμάτων.

2.5 ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΤΟΠΙΟ

Η Άνδρος είναι διάσπαρτη από μνημεία, αρχαιότητες και ερείπια που μαρτυρούν τη μεγάλη πολιτιστική της κληρονομιά. Οι σημαντικότεροι αρχαιολογικοί χώροι του νησιού είναι (Αναπτυξιακή Άνδρου Α.Ε., 2000):

1. Ο οικισμός Στρόφυλας: χρονολογείται ανάμεσα στη Νεολιθική (4.500-3.200 π.Χ.) και στην Πρωτοκυκλαδική Ι Εποχή (3.000 π.Χ. περίπου). Βρίσκεται σε ένα μικρό οροπέδιο πάνω από τη θάλασσα, σε μια θέση από τη φύση της οχυρωμένη, με δύο φυσικούς όρμους που λειτουργούσαν ως λιμάνια. Ο οικισμός είναι πυκνοδομημένος και αποτελεί τον μεγαλύτερο αυτής της περιόδου που σώζεται μέχρι σήμερα. Το πιο σημαντικό εύρημα του συγκεκριμένου οικισμού είναι βραχογραφίες του, που αποτελούν τις παλαιότερες στην Ελλάδα.

2. Ο γεωμετρικός οικισμός της Ζαγοράς: σε υψόμετρο 160 μέτρων (10ος – 8ος αιώνας π.Χ.), που προστατεύεται από ισχυρό τείχος μήκους 110 μέτρων. Στον οικισμό βρέθηκε ναός, άγνωστο σε ποια θεότητα αφιερωμένος, του 575-500 π.Χ., μεγαρόσχημος με κλειστό πρόναο και σηκό, που περιέκλειε βωμό. Τα ευρήματα του οικισμού εκτίθενται στο Αρχαιολογικό Μουσείο Άνδρου.

3. Η Υψηλή: στο λόφο της Υψηλής στην περιοχή Απροβάτου ανακαλύφθηκαν τα ερείπια ενός οικισμού σύγχρονου αυτού της Ζαγοράς και στην κορυφή του εντοπίστηκε οχυρωμένη ακρόπολη με ναό αρχαϊκής εποχής στο κέντρο της.

4. Η Παλαιόπολη ή «Πόλη της Άνδρου»: η πόλη φέρεται να ιδρύθηκε το 700 π.Χ. περίπου, όταν και εγκαταλείφθηκε ο οικισμός της Ζαγοράς. Αποτελούσε πολιτιστικό κέντρο κατά την αρχαιότητα.

5. Τα ερείπια από μεγάλα οικοδομήματα εντοπίζονται στη θέση Πλάτου και κοντά στα παρεκκλήσια των Εισοδίων της Θεοτόκου (Παναγίτσα) και της Μεταμορφώσεως του Σωτήρος. Μικροί ακόμη οικισμοί βρίσκονται στην περιοχή Κάτω Φελλού (που ήκμασε πιθανώς κατά την Αρχαϊκή και Κλασσική εποχή) και στη θέση Παντουκιά (Ρωμαϊκής εποχής).

6. Ο Πύργος του Αγίου Πέτρου: βρίσκεται στην περιοχή του Γαυρίου και χρονολογείται στην Ελληνιστική περίοδο (4^{ος} - 3^{ος} αιώνας π.Χ.). Είναι κατασκευασμένος από σχιστόλιθο και διατηρείται σε καλή κατάσταση.

7. Στην περιοχή του Άνω Γαυρίου σώζονται τα θεμέλια ενός δεύτερου μικρότερου αλλά και πάλι κυλινδρικού πύργου, στην περιοχή της Σταυροπέδας υπάρχει μεγάλο τετράγωνο οικοδόμημα, όπου έχει βρεθεί άγαλμα κούρου του 6ου αιώνα π.Χ., ενώ κοντά στο παρεκκλήσι του Αγ. Γεωργίου βρέθηκαν τα ερείπια ενός καλοδιατηρημένου τετράγωνου οικοδομήματος, πιθανόν ελληνιστικής εποχής.

8. Στη θέση Ελληνικό, διασώζονται αρχαία μεταλλεία σιδήρου, που δεν είναι τα μοναδικά αφού υπήρχαν και στο Χαλκολιμώνα. Στην περιοχή της Τροχαλίας υπήρχαν λατομεία εξόρυξης πρασινωπού λίθου, ενώ στην Πελεκητή εξόρυξης μαρμάρου.

9. Ο Πύργος του Μακροτάνταλου: είναι χαρακτηριστικό δείγμα της ενετικής αμυντικής αρχιτεκτονικής της Άνδρου. Είναι χτισμένος στο βόρειο άκρο της δυτικής ακτής και επόπτευε το στενό του Καφηρέα.

Ιδιαίτερης πολιτιστικής και αρχιτεκτονικής αξίας είναι τα μοναστήρια, οι εκκλησίες και τα κάστρα της Άνδρου, που αποτελούν μνημεία της βυζαντινής και μεταβυζαντινής περιόδου. Αναπόσπαστο στοιχείο του κυκλαδίτικου τοπίου της Άνδρου αποτελούν και τα διάσπαρτα εκκλησάκια, ορισμένα από αυτά μάλιστα εξαιρετα δείγματα βυζαντινής εκκλησιαστικής αρχιτεκτονικής.

Τα πιο σημαντικά μοναστήρια και εκκλησίες της Άνδρου είναι τα εξής :

I. Η μονή Ζωοδόχου Πηγής ή Αγίας: βρίσκεται στη θέση Κοψοράχη κοντά στην κορυφή «Προφήτης Ηλίας», ανάμεσα στο Μπατσί και το Γαύριο. Η ανέγερσή του χρονολογείται σύμφωνα με την παράδοση το 850 μ.Χ.

II. Η μονή Αγίου Νικολάου στα Σόρα: χτίστηκε γύρω στα 1560 στα βορειοανατολικά των Αποικίων, στην πλαγιά του βουνού με θέα την κοιλάδα της Άχλας.

III. Η μονή Παναχράντου: είναι αφιερωμένο στην Κοίμηση της Θεοτόκου και βρίσκεται στη θέση Καταφύγι. Σύμφωνα με την παράδοση κτίστηκε από το Νικηφόρο Φωκά το 963.

IV. Η γυναικεία μονή της Αγίας Μαρίνας: βρίσκεται στην περιοχή Αποίκια και δεν υπάρχουν πληροφορίες για το έτος ίδρυσής της.

V. Η μονή του Παντοκράτορα (Σωτήρος): ιδρύθηκε πιθανώς το 1596 από τον Ανδριώτη μοναχό Μάξιμο Μαγνέντιο, στη θέση Καμάρι κοντά στο χωριό Γίδες.

VI. Το μοναστήρι των Τρομαρχιών: είναι και αυτό αφιερωμένο στην Κοίμηση της Θεοτόκου και βρίσκεται σε ένα απομακρυσμένο σημείο στα νοτιοδυτικά κοντά στο Στενό.

VII. Ο Ταξιάρχης της Μεσσαριάς: αφιερωμένος στον Ταξιάρχη Μιχαήλ οικοδομήθηκε το 1158.

VIII. Ο Ταξιάρχης της Μέλιδας: βρίσκεται στο κοιμητήρι του χωριού Πιτροφού και χρονολογείται στο δεύτερο μισό του 11ου αιώνα.

IX. Ο ταξιάρχης του Υψηλού: ίδιας εποχής με τον Ταξιάρχη της Μέλιδας.

X. Η Παναγιά του Μεσαθουρίου: διατηρητέος ναός, του τέλους του 18ου αιώνα.

XI. Ο Άγιος Νικόλαος του Κορθίου: χρονολογείται στο δεύτερο μισό του 12ου αιώνα.

Χαρακτηρισμένα με Φ.Ε.Κ ως διατηρητέα μνημεία από το Υπουργείο Πολιτισμού είναι η εκκλησία του Αγίου Νικολάου στη Μεσαριά, της Μεταμόρφωσης του Σωτήρος στην Παλαιόπολη, της Μεταμόρφωσης του Σωτήρος και του Αγ. Ιωάννη του Θεολόγου στο Βιτάλι, του Αγ. Γεωργίου στο Κόρθι, της Γέννησης της Θεοτόκου στους Μένητες, της Ζωοδόχου Πηγής στο Μπατσί, του Αγ. Γεωργίου του Μπίστη στις Στενιές, της Γέννησης της Θεοτόκου στο Φάλικα, του Αγ. Γεωργίου και της Παλατιανής στη Χώρα.

Άλλο δείγμα σημαντικής ιστορικής αρχιτεκτονικής είναι τα κάστρα της φραγκικής περιόδου, όταν οι πειρατές λυμαίνονταν το Αιγαίο. Το Επάνω Κάστρο (Castel a alto), που πολλοί ταυτίζουν με το Κάστρο της Φανερωμένης, στην περιοχή Κοχύλου, όταν ήταν η πιο ισχυρή και μεγάλη πόλη κατά το μεσαίωνα. Είναι χτισμένο σε ένα οροπέδιο βόρεια του όρμου του Παλαιοκάστρου στο Κόρθι. Το Κάτω Κάστρο ή Μέσα Κάστρο (Castel a basso), στην περιοχή της Χώρας, αποτελεί αναγνωριστικό στοιχείο της. Καταλαμβάνει όλη την επιφάνεια μιας μικρής νησίδας, που συνδεόταν με τη Χώρα με μονοτοξωτή γέφυρα και ήταν ενισχυμένο με τέσσερις πύργους. Σώζονται ακόμη και πύργοι του 17ου και 18ου αιώνα, οι οποίοι ανήκαν σε προύχοντες της εποχής. Χαρακτηριστικά δείγματα αυτής της αρχιτεκτονικής είναι ο Πύργος του Μπίστη (Μουβελά) στις Στενιές, τριώροφο του 17ου αιώνα με δική του εκκλησία, ο Πύργος του

προκρίτου Δ. Γιαννούλη στον Αμμόλοχο του 17ου-18ου αιώνα, που σώζεται σε καλή κατάσταση, ο ερειπωμένος Πύργος του Λορέντζου Καϊρη στη Μεσσαριά και ο Πύργος του Φολερού στις Στραπουργιές.

Το νησί είναι επίσης διάσπαρτο από κτιστές κρήνες, σε νεοκλασικό στυλ, διαμορφωμένες έτσι ώστε να θυμίζουν ναούς. Οι χαρακτηρισμένες σε ΦΕΚ ως μνημεία είναι:

- Δύο βρύσες στη Μεσσαριά
- Δέκα βρύσες στις περιοχές Μένητες, Κατασυρτή, Στραπουργιές, Άρνη, Μεσσαριά, Λάμυρα, Πιτροφός, Κατάκοιλος
- Οκτώ βρύσες στη Χώρα
- Πέντε βρύσες στο Μπασιί

Άλλα δείγματα αρχιτεκτονικής κληρονομιάς είναι συνοπτικά τα εξής:

1. Η Σχολή της Αγίας Τριάδας: μνημείο του 19ου αιώνα στο Κόρθι, που συνδέεται με την εκπαίδευση ανδριωτών και ομογενών που χρονολογείται πριν από την επανάσταση του 1821.
2. Η Λέσχη Ανδρίων: ιδρυμένη το 1870
3. Το Εμπειρίκειο Γηροκομείο στη Χώρα.
4. Οι οικίες Εμπειρίκου, Κούλουθρου, Χαζάπη, Πολίτη στη Χώρα.
5. Η οικία Θέμελη στον Άγιο Πέτρο.
6. Η οικία Δημ.-Βιολέτας Γουλανδρή.
7. Ο Κόκκινος Πύργος στη Μεσσαριά.
8. Το ελαιοτριβείο στα Απατούρια.
9. Οι οικίες Καλαπάστα, Βαρλή, Πούλια στον Αϊ Στράτη.
10. Οι ανεμόμυλοι στα Διποτάματα.

Άλλο γνώρισμα του ιδιόμορφου αρχιτεκτονικού περιβάλλοντος της Άνδρου είναι οι νερόμυλοι. Οι περισσότεροι είναι συγκεντρωμένοι στη ρεματιά των Διποταμάτων, ενώ άλλοι βρίσκονται στα Αηδόνια, στο Βουνί και αλλού. Δείγμα λαϊκής αρχιτεκτονικής, αποτελούν και οι περιστεριώνες, οι οποίοι είναι διάσπαρτοι στο νησί αλλά ως επί το πλείστον συναντώνται στο Κόρθι. Επιπλέον τα κελιά αποτελούν και αυτά χαρακτηριστικά αγροτικά ανδριώτικα κτίσματα, ιδιαίτερο στοιχείο του αγροτικού τοπίου της Άνδρου. Ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής αξίας είναι ακόμη τα παραδοσιακά λιοτρίβια (μποξάδες) που βρίσκονται διάσπαρτα στο νησί.

Στα πλαίσια του προγράμματος RAPHAEΛ, που ενισχύει σχέδια για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς και έχει ευρωπαϊκή χρηματοδότηση, προτάθηκε και εγκρίθηκε η αποκατάσταση και ανάδειξη σε μουσεία δύο παλιών ελαιοτριβείων προ-βιομηχανικής εποχής. Το έργο αυτό συμβάλλει και στην προώθηση του εναλλακτικού τουρισμού, καθώς τα μουσεία βρίσκονται στο δίκτυο των μονοπατιών.

Εκτός από μεμονωμένες κατασκευές, υπάρχουν και ολόκληροι οικισμοί που είναι διατηρητέοι. Οι προστατευόμενοι παραδοσιακοί οικισμοί της Άνδρου είναι, σύμφωνα με τα Προεδρικά Διατάγματα, ΦΕΚ 504 Δ' / 14.07.1988 και ΦΕΚ Δ' / 02.06.1989, οι εξής:

Χώρα, Λειβάδια, Βραχνού, Μέσα Χωριό, Αποίκια, Λάμυρα, Βουρκωτή, Κατακαλαίοι, Μεσαθούρι, Στραπουριές, Μεσσαριά, Μένητες, Στενιές, Φάλλικα, Μελίδα, Υψηλού, Κόρθι, Αηδόνια, Πέρα Χωριό Καππαριάς, Παλαιόκαστρο, Χώνες, Ρογό, Αλαμανιά, Μουσιώνας, Έξω Βουνί, Μέσα Βουνί, Σταυρός, Αγ. Μαρίνα Όρμου Κορθίου, Αμονακλιού, Πίσω Μεριά, Επισκοπεϊό Μπασιί, Αγ. Πέτρος, Παλαιόπολη.

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ

Η Άνδρος θεωρείται ανάμεσα στις Κυκλάδες, ως η Μητρόπολη των Καλών Τεχνών. Αποτελέσε πνευματικό κέντρο για πολλούς αξιόλογους καλλιτέχνες, ζωγράφους και γλύπτες, όπως ο Μιχάλης Τόμπρος, ο οποίος φιλοτέχνησε και το άγαλμα του Αφανούς Ναύτη, αφιερωμένο σε όσους χάθηκαν στη θάλασσα, το οποίο κοσμεί την ομώνυμη πλατεία στη Χώρα. Μεγάλη προσωπικότητα του νησιού αποτέλεσε και ο φιλόσοφος Θεόφιλος Καΐρης, ο οποίος μεταξύ άλλων ίδρυσε και το ορφανοτροφείο που μετατράπηκε στη συνέχεια σε διδακτήριο. Ο Ανδρέας Εμπειρίκος, εκφραστής του ελληνικού υπερρεαλισμού, έχει για γενέτειρά του το νησί της Άνδρου, όπως επίσης και ο μεγάλος ποιητής Ιωάννης Πολέμης.

Τα μουσεία που υπάρχουν στην Άνδρο είναι τα εξής:

1. το Αρχαιολογικό Μουσείο: ιδρύθηκε το 1981 στη Χώρα, με δωρεά του ιδρύματος Βασίλη και Ελίζας Γουλανδρή. Το μουσείο περιλαμβάνει μεταξύ των εκθεμάτων και εργαστήρια συντήρησης, αποθήκες, αίθουσα προβολών και σύγχρονα οπτικοακουστικά συστήματα. Περιστασιακά εκτίθενται και έργα σύγχρονης τέχνης.
2. το Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης: εγκαινιάστηκε το 1979 και είναι ιδιοκτησία του Βασίλη και της Ελίζας Γουλανδρή. Το μουσείο διαθέτει δύο πτέρυγες, με την μεν παλαιότερη να φιλοξενεί τη μόνιμη έκθεση γλυπτικής με έργα του Ανδριώτη γλύπτη Τόμπρου, αλλά και έργα των Τσαρούχη, Γκίκα, Μόραλη, Τάκη, Βασιλείου, Φασιανού κ.α. Στη δε νεότερη, εκτίθεται έργα νεότερων Ελλήνων καλλιτεχνών.
3. το Ναυτικό Μουσείο: ιδρύθηκε το 1972 και βρίσκεται στη Χώρα. Περιλαμβάνει μια εκτενή συλλογή από μακέτες πλοίων και ορισμένων αντικειμένων σχετικών με τη ναυτική παράδοση του νησιού.
4. το Ίδρυμα Πέτρου και Μαρίκας Κυδωνιέως: είναι πολιτιστικό ίδρυμα μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα που σκοπεύει στην προώθηση της σύγχρονης τέχνης διοργανώνοντας ποικίλες εκδηλώσεις.
5. την Αρχαιολογική Συλλογή Παλαιόπολης που ιδρύθηκε το 1988 και στεγάζεται σε κτίριο που χορηγήθηκε από το ίδρυμα Βασίλη και Ελίζας Γουλανδρή. Περιλαμβάνει συλλογές με γλυπτά,

ανάγλυφα και επιγραφές από τους κλασσικούς ως τους ρωμαϊκούς χρόνους που βρέθηκαν στην περιοχή της Παλαιόπολης.

6. το Μουσείο Λαογραφίας και Χριστιανικής Τέχνης που ιδρύθηκε από την οικογένεια Βασιλόπουλου στη Χώρα της Άνδρου. Περιλαμβάνει εκθέματα που σχετίζονται με τη μεταβυζαντινή τέχνη, τις δραστηριότητες των κατοίκων, τα τοπικά προϊόντα, την παραδοσιακή αρχιτεκτονική και τον εξοπλισμό της κατοικίας με χρηστικά και διακοσμητικά σκευή.

7. το Λαογραφικό Μουσείο Κορθίου όπου παρουσιάζονται εκθέματα από την τοπική λαογραφική και πολιτιστική παράδοση του νησιού και

8. το Λαογραφικό Μουσείο του Ιδρύματος για την Προστασία και την Ανάδειξη της Πολιτιστικής Κληρονομιάς του Συνετίου Άνδρου όπου ο χώρος του μουσείου αποτελεί πιστή αντιγραφή ενός παλιού ανδριώτικου σπιτιού.

2.6 ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

Ο πληθυσμός της Άνδρου, σύμφωνα με την τελευταία απογραφή του 2011 και τα πρώτα προσωρινά αποτελέσματα, ανέρχεται σε **9.221** κατοίκους παρουσιάζοντας μείωση από το 2001.

Ομάδες ηλικιών	Άρρενες	Θήλεις	Σύνολο
0-14	629	670	1.299
15-24	471	392	863
24-64	2.450	2.406	4.856
65 και άνω	1.040	1.163	2.203
Σύνολο	4.590	4.631	9.221

Πηγή: Ελ. Στατ. (2011)

Κατά τη διάρκεια του χρόνου το νησί της Άνδρου εμφανίζει δύο κύριες τάσεις: τάση συρρίκνωσης του πληθυσμού την χειμερινή περίοδο, λόγω κυρίως της μείωσης των ευκαιριών απασχόλησης, και αυξητική τάση την θερινή περίοδο, οφειλόμενη κυρίως στον τουρισμό και την παραθεριστική κίνηση. Η διαφορά ανάμεσα στον μόνιμο πληθυσμό και τον εποχικό τουρισμό στην Άνδρο, όπως και στα περισσότερα νησιά του Αιγαίου, είναι τεράστια και φτάνει το καλοκαίρι περίπου τους 40.000 κατοίκους έναντι 10.000 τον χειμώνα.

Η εξέλιξη του πραγματικού και του μόνιμου πληθυσμού φαίνεται στους παρακάτω πίνακες.

	ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ						
	1951	1961	1971	1981	1991	2001	2011
ΑΝΔΡΟΣ	14.705	12.928	10.457	9.020	8.781	10.009	9.128
Ν. ΚΥΚΛΑΔΩΝ	125.959	99.959	86.337	88.458	94.005	112.615	124.525
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	247.439	222.980	207.354	233.529	257.481	302.686	366.795

Πηγή: Ελ. Στατ

	ΜΟΝΙΜΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	
	2001	2011
ΑΝΔΡΟΣ	9.285	9.221
Ν. ΚΥΚΛΑΔΩΝ	109.956	117.987
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	298.462	308.975

Πηγή: Ελ. Στατ.

Ο αριθμός του πληθυσμού που διαμένει σε άλλο δήμο είναι πολύ υψηλός σε σχέση με τους κατοίκους που έχουν απογραφεί στο δήμο που είναι δημότες. Αυτό ενδεχομένως να οφείλεται στο γεγονός ότι ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού που διαθέτει εξοχική κατοικία στην Άνδρο, έχει μεταφέρει και τα εκλογικά του δικαιώματα στο νησί.

Υπάρχει αύξηση στις μεγάλες ηλικιακές ομάδες και συρρίκνωση στις μικρές, αλλά είναι ενθαρρυντικό πως αύξηση παρουσιάζει και ο πληθυσμός που είναι στις παραγωγικές ηλικίες (25 - 54 ετών), εξαιτίας κυρίως των οικονομικών μεταναστών.

Στον επόμενο πίνακα δίνονται στοιχεία του οικονομικά ενεργού και μη ενεργού πληθυσμού για το έτος 2001.

Αριθμός Απασχολούμενων κατά τομέα Δραστηριότητας ανά κλάδο στη Νήσο Άνδρο για το έτος 2001					
	Πρωτογενής Τομέας	Δευτερογενής Τομέας	Τριτογενής Τομέας	Νέοι, Μη δυνάμενοι να καταταγούν κατά κλάδο	Σύνολο
Άνδρος	560	849	1.649	517	3.575
Νομός Κυκλάδων	5.234	12.083	24.793	4.074	46.184

Πηγή: Πηγή: Ελστατ 2001

2.7. ΥΠΟΔΟΜΕΣ

2.7.1. ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ

Το οδικό δίκτυο της Άνδρου είναι γενικά εκτεταμένο, με 500 ασφαλτοστρωμένα χιλιόμετρα.

Σύμφωνα με στοιχεία του 1999, το οδικό δίκτυο κάθε δήμοτικού διαμερίσματος παρουσιάζει την εξής εικόνα :

-Υδρούσα: έχει συνολικό μήκος 150,5 χιλιόμετρα. Η επαρχιακή οδός έχει μήκος 53 χιλιόμετρα ενώ η κοινοτική οδός 97,5 χιλιόμετρα. Το συνολικό μήκος του ασφαλτοστρωμένου δικτύου είναι 85,2 χιλιόμετρα, από το οποίο τα 61,5 χιλιόμετρα χρειάζονται επισκευή (27 χιλιόμετρα στην επαρχιακή οδό και 34,5 χιλιόμετρα στην κοινοτική). Το συνολικό μήκος του δευτερεύοντος οδικού δικτύου είναι 134 χιλιόμετρα ενώ 154 χιλιόμετρα είναι το συνολικό μήκος των αγροτικών οδών.

-Κορθίου: είναι περίπου 46,8 χιλιόμετρα, από τα οποία η επαρχιακή οδός είναι 37 χιλιόμετρα και η κοινοτική οδός 9,1 χιλιόμετρα. Το συνολικό μήκος του ασφαλτοστρωμένου κύριου οδικού δικτύου είναι 46,8 χιλιόμετρα. Από το δευτερεύον οδικό δίκτυο που είναι περίπου 86,3 χιλιόμετρα, οι αγροτικές οδοί είναι περίπου 50,5 χιλιόμετρα και οι δασικές 15,6 χιλιόμετρα.

-Χώρας Άνδρου: έχει συνολικό μήκος 74,5 χιλιόμετρα. Η επαρχιακή οδός έχει μήκος 51 χιλιόμετρα ενώ η κοινοτική οδός 23,5 χιλιόμετρα. Το συνολικό μήκος του ασφαλτοστρωμένου δικτύου είναι 69 χιλιόμετρα, το μήκος του δευτερεύοντος οδικού δικτύου είναι 122 χιλιόμετρα, των αγροτικών οδών 85,5 και των δασικών 8 χιλιόμετρα.

Τα δημόσια μέσα μεταφοράς αποτελούν ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα της Άνδρου. Υπάρχουν δύο μόνο δρομολόγια ΚΤΕΛ Γαύριο-Μπατσί-Χώρα (με επιστροφή) και Γαύριο-Κόρθι (με επιστροφή). Οι βόρειοι και ανατολικοί οικισμοί του νησιού δεν εξυπηρετούνται καθόλου από τη δημόσια συγκοινωνία, ούτε όμως και οι νότιοι, κάτω από το Κόρθι. Ακόμη, ο Δήμος επιβαρύνεται και με τη δαπάνη μεταφοράς των μαθητών από τους διάφορους οικισμούς από και προς τα σχολεία, με τους μαθητές πολλές φορές να αναγκάζονται να διανύουν μεγάλες αποστάσεις με τα πόδια μέχρι το σημείο επιβίβασης. Επίσης τα περιορισμένα δρομολόγια του ΚΤΕΛ σχετίζονται με τις αφίξεις και αναχωρήσεις των πλοίων. Το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού εξυπηρετείται με ταξί, τα οποία φθάνουν τα 38 στον αριθμό.

Στην Άνδρο υπάρχουν λιμενικές εγκαταστάσεις σε τέσσερις παραλιακές περιοχές- Γαύριο, Μπατσί, Όρμος Κορθίου, Χώρα- που συμπίπτουν με τους τέσσερις μεγάλους οικισμούς με έντονη οικονομική, τουριστική και πληθυσμιακή συγκέντρωση. Κύριο λιμάνι είναι αυτό του Γαυρίου που δέχεται ταχύπλοα επιβατικά πλοία και συνδέει την Άνδρο με τα υπόλοιπα νησιά και τη Ραφήνα. Εξασφαλίζει ασφάλεια στο λιμενισμό σε σκάφη μέχρι 6 μέτρων. Υπάρχουν επίσης τα λιμάνια της Χώρας, του Μπατσίου και του Κορθίου, όπου υπάρχουν λιμενικές εγκαταστάσεις που χρησιμοποιούνται ως αλιευτικά καταφύγια ή για φιλοξενία τουριστικών σκαφών. Ακόμη οι παραλίες- όρμοι του νησιού, κυρίως στο νοτιοδυτικό τμήμα της Άνδρου,

συνήθως προσφέρουν ασφαλές αγκυροβόλιο, αφού το καλοκαίρι οι επικρατούντες άνεμοι έχουν βόρεια κατεύθυνση.

Καθημερινά υπάρχουν δρομολόγια πλοίων που συνδέουν το Γαύριο με τη Ραφήνα και τα νησιά Τήνο και Μύκονο και 2 φορές την βδομάδα με τη Σύρο.

Ακόμη, η Χώρα διαθέτει ελικοδρόμιο για τη μεταφορά ασθενών και τραυματιών, το οποίο όμως παρουσιάζει προβλήματα λειτουργίας κατά τις νυχτερινές πτήσεις. Δεν υπάρχει αεροδρόμιο στο νησί και δεν προβλέπεται η κατασκευή του.

2.7.2.ΕΝΕΡΓΕΙΑ

Η Άνδρος παρουσιάζει τα κοινά προβλήματα των νησιωτικών περιοχών, όπως:

- Μεγάλη ενεργειακή εξάρτηση από το πετρέλαιο σε σύγκριση με τον εθνικό μέσο όρο
- Μεγάλο ανεκμετάλλετο δυναμικό ΑΠΕ και σημαντικά περιθώρια ορθολογικής χρήσης και εξοικονόμησης ενέργειας
- Υψηλό κόστος ενέργειας
- Αυστηρούς περιβαλλοντικούς περιορισμούς που εγείρονται από την ανάγκη ανάδειξης του νησιωτικού τοπίου και φυσικά από τον τουρισμό.
- Μεγάλες εποχιακές διακυμάνσεις ζήτησης ηλεκτρικού φορτίου.
- Προβλήματα επάρκειας παροχής ηλεκτρικής ισχύος (έλλειψη εφεδρειών- διακοπές ηλεκτρισμού- παλαιό δίκτυο παραγωγής).

Οι ανάγκες του νησιού σε ενέργεια, καλύπτονται με κατανάλωση πετρελαίου, ηλεκτρικής ενέργειας καθώς και μέσω της παραγόμενης από τις ανεμογεννήτριες του νησιού, αιολικής ενέργειας. Σχετικά με την κάλυψη των αναγκών θέρμανσης χρησιμοποιούνται κυρίως καλοριφέρ, τα οποία καταναλώνουν πετρέλαιο. Επίσης χρησιμοποιούνται ηλιακοί συσσωρευτές για την παραγωγή ζεστού νερού, συστήματα ηλεκτρικής θέρμανσης, όπως κλιματιστικά και λιγότερο τζάκια.

Έχει πραγματοποιηθεί σύνδεση του νησιού με το εθνικό δίκτυο μέσω υποθαλάσσιου καλωδίου, που ενώνει το νησί με το Αλιβέρι Εύβοιας. Μέσω της Άνδρου η διασύνδεση συνεχίζεται μέχρι την Τήνο. Στο Λιμάνι της Χώρας της Άνδρου είναι εγκατεστημένη μια μονάδα ηλεκτροπαραγωγής της ΔΕΗ, πετρελαιοκίνητη, με προγραμματισμένη ισχύ 15 MW. Η μονάδα αυτή λειτουργεί σε περίπτωση βλάβης ή υπερφόρτωσης του δικτύου, καθώς και για προγραμματισμένες συντηρήσεις. Στη Σταυροπέδα λειτουργεί υποσταθμός της ΔΕΗ, όπου γίνεται ο μετασχηματισμός του ρεύματος από 150 KV σε 20 KV.

Παράλληλα συνδεδεμένο στο εθνικό δίκτυο είναι και το αιολικό πάρκο της ΔΕΗ στη θέση Καλιβάρι, στο βορειότερο άκρο του νησιού. Λειτουργεί από το 1992 με χρόνο ζωής τα 15 έτη. Το αιολικό πάρκο συγκροτούν 7 ανεμογεννήτριες με ισχύ 225 KW η καθεμία, άρα συνολικής ισχύος 1,575 KW. Όσον αφορά στα τεχνικά τους χαρακτηριστικά, είναι τύπου Vestas V-27, έχουν ύψος 36-38 μέτρα, διαθέτουν 3 πτερύγια μήκους 13 μέτρων το καθένα και διάμετρο 26 μέτρα (Στρατής 2010). Είναι διατεταγμένες γραμμικά με ενδιάμεση απόσταση 100 μέτρων και καλύπτουν συνολικά επιφάνεια 30 εκταρίων. Η παραγωγή του αιολικού πάρκου για το 2000, ήταν 4,504 MW και αντιστοιχούσε στο 12% της συνολικά παραγόμενης ενέργειας του αυτόνομου πετρελαϊκού θερμοηλεκτρικού σταθμού, όταν βρισκόταν σε λειτουργία. Σήμερα, συνεισφέρει στο τοπικό δίκτυο περίπου 4,740 MW ετησίως (Αναπτυξιακή Εταιρεία Κυκλάδων Α.Ε. και Σύνδεσμος Δήμων Άνδρου, 2003). Τα πλεονεκτήματα της ενέργειας αυτής είναι η λειτουργία τους καθ' όλη τη διάρκεια του έτους εξαιτίας των ισχυρών ανέμων που πνέουν στην περιοχή, καθώς και το ότι δουλεύουν σε χαμηλή τάση. Το παραγόμενο ρεύμα είναι 380 Volt, ενώ 20.000 Volt είναι η μέση τάση των δικτύων στις γραμμές διανομής.

Κατανάλωση

Κατά τις πρωινές ώρες η κατανάλωση είναι 8 MW, ενώ το βράδυ ανέρχεται σε 15 MW. Η αιχμή της ζήτησης εντοπίζεται την καλοκαιρινή περίοδο, κυρίως το μήνα Αύγουστο, οπότε και μπορεί να φτάσει τα επίπεδα των 20 MW. Αιχμή παρουσιάζεται και τις κρύες χειμωνιάτικες μέρες, λόγω των αυξημένων αναγκών σε θέρμανση, καθώς και σε άλλες μεμονωμένες περιπτώσεις. Η λειτουργία του σταθμού της Χώρας είναι τα τελευταία χρόνια πολύ περιορισμένη. Ωστόσο όταν λειτουργεί δε μπορεί να αποφευχθεί ούτε η αέρια, ούτε η ηχητική ρύπανση. Επιπλέον οι δεξαμενές μεγάλου μεγέθους της μονάδας ηλεκτροπαραγωγής προκαλούν υποβάθμιση του γραφικού τοπίου του λιμανιού της Χώρας. Το ίδιο ισχύει και για τις ανεμογεννήτριες στο Καλιβάρι, παρόλο που δεν είναι εξαιρετικά μεγάλες, ωστόσο έχουν κατηγορηθεί ότι δε συνάδουν με το νησιώτικο τοπίο.

Κατανομή της κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας ανά τομέα οικονομικής δραστηριότητας

Όπως φαίνεται στο παρακάτω πίνακα η κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας είναι πρώτη στο βιομηχανικό και οικιακό – εμπορικό τομέα.

ΤΟΜΕΑΣ	ΠΕΤΡΕΛΑΙΟ	ΗΛΕΚΤΡΙΣΜΟΣ	Α/Γ
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΣ	2	1	3
ΟΙΚΙΑΚΟΣ/ΕΜΠΟΡΙΚΟΣ	2	1	3
ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ	1	0	0

2.7.3.ΥΔΡΕΥΣΗ- ΑΡΔΕΥΣΗ

Το νησί της Άνδρου διαθέτει θετικό υδατικό ισοζύγιο, που σημαίνει ότι θα μπορούσαν οι αξιοποιήσιμοι υδατικοί πόροι που υπάρχουν να καλύπτουν τις ανάγκες των κατοίκων για ύδρευση και άρδευση. Μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1980, οι περισσότεροι οικισμοί της Άνδρου δε διέθεταν δίκτυο ύδρευσης ή αποχέτευσης.

Από τους 11 οικισμούς της Δημοτικής Ενότητας Υδρούσας, μόνο 5 οικισμοί διαθέτουν δίκτυο ύδρευσης, το οποίο είναι οργανωμένο σε Γαύριο και Μπατσί κατά 90%, στην Παλαιόπολη κατά 80%, στο δημοτικό διαμέρισμα Απροβάτου κατά 50%, ενώ το δίκτυο στο Μακροτάνταλο είναι εμπειρικό και διέρχεται μέσα από τα κτήματα. Για τους άλλους διάσπαρτους οικισμούς (Άρνη-Ρέματα, Κατάκουλος, Αμμόλοχος, Βιτάλι, Άνω Γαύριο, Φελλός), γίνεται αίτηση για γεωτρήσεις, οι οποίες οδηγούν σιγά-σιγά σε εξάντληση του υπόγειου υδροφόρου ορίζοντα. Λόγω της οικιστικής ανάπτυξης οι ανάγκες ύδρευσης τα τελευταία χρόνια πολλαπλασιάστηκαν.

Στη Δημοτική Ενότητα Άνδρου, υπάρχει οργανωμένο δίκτυο σε ποσοστό 100%, με συνολική έκταση 86,7 χιλιόμετρα, από τα οποία τα 5,5 χιλιόμετρα βρίσκονται στη . Παρά τις μεγάλες απώλειες του δικτύου, που φτάνουν το 85%, δεν παρουσιάζονται ιδιαίτερα προβλήματα υδροδότησης λόγω του πλεονάσματος των υδάτων. Μόνο στην περιοχή Μεσαριάς-Λαμύρων εμφανίζονται προβλήματα την καλοκαιρινή περίοδο.

Στη Δημοτική Ενότητα Κορθίου το μήκος του δικτύου είναι 35,65 χιλιόμετρα και καλύπτει το 97% του Δήμου. Παρουσιάζεται μικρή έλλειψη νερού κατά τους θερινούς μήνες, σχεδόν σε όλους τους οικισμούς (Όρμος Κορθίου, Καππαριά κτλ.) στο πλήθος των ανεξάρτητων δικτύων ύδρευσης και εκτιμάται στα 20.000 m³/έτος. Στην περιοχή Παλαιοκάστρου παρουσιάζεται κάποια έλλειψη της τάξης των 5.000 m³/έτος .

Οι ανάγκες για αρδευτικούς σκοπούς και διάφορες κτηνοτροφικές εργασίες, καλύπτονται από πηγές και πηγάδια (γεωτρήσεις). Δεν υπάρχουν ακριβή στοιχεία για την ποσότητα του νερού που καταναλώνεται για άρδευση, εκτιμάται όμως ότι οι αρδευόμενες εκτάσεις είναι 9.000 στρέμματα, άρα υπολογίζεται περίπου κατανάλωση 4.500.000 m³/έτος. Η μεταφορά του προς άρδευση νερού γίνεται με παλιές μεθόδους π.χ. αυλάκια, με αποτέλεσμα οι απώλειες να είναι μεγάλες.

Η ποιότητα του υπόγειου νερού μπορεί να χαρακτηριστεί ως ικανοποιητική για όλες τις χρήσεις. Η καλή του ποιότητα οφείλεται στη γεωλογική δομή από σχιστόλιθους, στις πολλές βροχοπτώσεις, στο ορεινό ανάγλυφο, στην απουσία βιομηχανικής δραστηριότητας, στην απουσία της εντατικής γεωργίας. Φαινόμενα υφαλμύρωσης είχαν αναφερθεί παλιότερα στις κοιλάδες Γαυρίου, Μπατσίου και Κορθίου.

Με δεδομένη την υπεράντληση τα τελευταία χρόνια, τον μεγάλο αριθμό γεωτρήσεων κυρίως ιδιωτικών και τις επιπτώσεις από τις μεγάλες πυρκαγιές που έχουν ως αποτέλεσμα ο μεγαλύτερος όγκος των κατακρημνισμάτων να καταλήγει στην θάλασσα γίνονται προσπάθειες για την ενίσχυση του υδροφόρου ορίζοντα. Στα πλαίσια αυτά βρίσκεται σε εξέλιξη πρόγραμμα

σε συνεργασία του Δήμου Άνδρου και του ΤΕΙ Αθήνας για την δημιουργία μικρών φραγμάτων με στόχο τον εμπλουτισμό του υδροφόρου ορίζοντα και παράλληλα την αποθήκευση νερού σε μικρές λιμνοδεξαμενές για κάλυψη των αναγκών ύδρευσης και άρδευσης των γύρω περιοχών. Στις περιοχές αυτές θα αυξηθούν σημαντικά οι αρδευόμενες εκτάσεις.

2.7.4. ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΛΥΜΑΤΩΝ

Στο δημοτικό διαμέρισμα της Υδρούσας υπάρχει αποχετευτικό σύστημα , που εξυπηρετεί μόνο το Γαύριο και το Μπατσί, και το οποίο καταλήγει στη θάλασσα. Οι υπόλοιποι οικισμοί του δήμου εξυπηρετούνται με βόθρους

Οι οικισμοί του δημοτικού διαμερίσματος της Χώρας Άνδρου εξυπηρετούνται κυρίως από σηπτικούς βόθρους και μόνο στη Χώρα υπάρχει δίκτυο αποχέτευσης, ηλικίας 80 ετών που καταλήγει στη θάλασσα. Στο δημοτικό διαμέρισμα του Κορθίου η αποχέτευση γίνεται σε βόθρους και μόνο στον Όρμο Κορθίου υπάρχει δίκτυο που καταλήγει στη θάλασσα. Ο σύγχρονος βιολογικός καθαρισμός που έχει κατασκευασθεί υπολειτουργεί.

2.7.5 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ

Σε ότι αφορά την εκπαίδευση, ιδιαίτερα σοβαρό είναι το πρόβλημα της αναγκαστικής μετακίνησης των μαθητών από τους μικρούς οικισμούς, αλλά και από τα μεγαλύτερα χωριά προς τις έδρες των σχολείων, όπως επίσης και η έλλειψη εξοπλισμού των σχολικών κτιρίων και οι μη οργανωμένοι χώροι άθλησης.

Στη δημοτική ενότητα Άνδρου λειτουργούν :

- ✦ ένας δημοτικός παιδικός σταθμός
- ✦ 2 νηπιαγωγεία
- ✦ 3 δημοτικά
- ✦ το Εμπειρικό Γυμνάσιο και Λύκειο.

Στην δημοτική ενότητα Υδρούσας λειτουργούν:

- ✦ 1 παιδικός σταθμός
- ✦ 2 νηπιαγωγεία
- ✦ 2 δημοτικά
- ✦ 1 Γυμνάσιο – Λύκειο

Στην δημοτική ενότητα Κορθίου λειτουργούν:

- ✦ 1 νηπιαγωγείο
- ✦ 1 δημοτικό
- ✦ 1 Γυμνάσιο- Λύκειο

επιπλέον στην Χώρα Άνδρου λειτουργεί Τεχνικό Επαγγελματικό εκπαιδευτήριο και στο Κόρθι το Μουστάκειο καθώς και Κέντρο Περιβαλλοντικής εκπαίδευσης.

Τριτοβάθμια εκπαίδευση δεν υπάρχει στο νησί παρά την κατασκευή κτιριακών εγκαταστάσεων και τις αρχικές συμφωνίες για την δημιουργία μεταπτυχιακών τμημάτων των Πανεπιστημίων Πειραιώς και Αιγαίου.

2.7.6. Υποδομές Υγείας

Όπως συμβαίνει στα περισσότερα νησιά της Ελλάδας, έτσι και στην Άνδρο, η έλλειψη ιατρικών ειδικοτήτων, οι ελλείψεις διαγνώσεις και οι αδυναμίες επικοινωνίας και έγκαιρης μεταφοράς ασθενών, είναι κάποιοι από τους παράγοντες που χαρακτηρίζουν τον τομέα υγείας στο νησί. Απουσιάζουν βασικές υποδομές υποδοχής εξαρτημένων ατόμων, όπως για παράδειγμα άτομα με ειδικές ανάγκες, βρεφονηπιακοί σταθμοί και για τα ηλικιωμένα άτομα υπάρχει μόνο το Εμπειρίκιο γηροκομείο Χώρας Άνδρου που μπορεί να φιλοξενήσει πολύ περιορισμένο αριθμό τροφίμων.

Στη Χώρα λειτουργεί Κέντρο Υγείας , το μοναδικό του νησιού, ενώ στο Γαύριο-Κόρθι-Μπασιί λειτουργούν αγροτικά ιατρεία . Τα επείγοντα περιστατικά μεταφέρονται με ασθενοφόρο μέχρι το λιμάνι του Γαυρίου και από κει με επιβατικά πλοία στην Αθήνα. Στα πλέον σοβαρά περιστατικά, σύμφωνα με την κρίση των γιατρών του Κέντρου Υγείας, προβλέπεται αερομεταφορά με ελικόπτερα μέσω του ελικοδρομείου της Χώρας.

3. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

3.1 ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

Ο πρωτογενής τομέας είναι ο λιγότερο ανεπτυγμένος τομέας οικονομικής δραστηριότητας στην Άνδρο και με το μικρότερο αριθμό απασχολούμενων.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του ΟΠΕΚΕΚΕ για το έτος 2012 τα άτομα που υπέβαλαν αίτηση ενιαίας ενίσχυσης έχουν ως εξής:

	Αιτήσεις ενιαίας Ενίσχυσης	Αιτήσεις εξισωτικής (Κατά κύριο επάγγελμα Αγρότες)
Δ.Δ. ΑΝΔΡΟΥ	233	50
Δ.Δ. ΚΟΡΘΙΟΥ	250	96
Δ.Δ. ΥΔΡΟΥΣΑΣ	328	169
Σύνολο	811	315

Πηγή: ΟΠΕΚΕΠΕ

Στην Άνδρο, η γεωργία περιορίζεται σε συγκεκριμένες καλλιέργειες εξαιτίας των καιρικών συνθηκών και της έλλειψης πεδινών εκτάσεων.

3.1.1 ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ

Στον πίνακα που ακολουθεί καταγράφεται η κατανομή των εκτάσεων ανάλογα με την χρήση τους, ως γεωργικής γης, βοσκοτόπων, δασών κ.λπ.

Χρήσεις	Άνδρος		Νομός Κυκλάδων	
	Έκταση (στρ.)	Κατανομή (%)	Έκταση (στρ.)	Κατανομή (%)
Γεωργική γη	85700	22,47	836.100	32,16
Βοσκοτόποι	163000	42,74	789.500	30,37
Δάση	65600	17,2	690.400	26,56
Λοιπές εκτάσεις	67100	17,59	283.400	10,91
Σύνολο	381400	100	2.599.400	100

Πηγή: Πιν. Χρήσεις γης (Στατιστική) 1999-2000.

Όπως μπορεί εύκολα να διαπιστωθεί η μεγαλύτερη έκταση αποτελεί βοσκότοπος (43%) που ανήκουν όλα σε ιδιώτες . Λόγω του μεγάλου αριθμού αιγοπροβάτων και της υπερβόσκησης υποβαθμίζεται το φυσικό τοπίο. Ακολουθεί η γεωργική γη με ποσοστό 23% και από αυτό ένα μικρότερο ποσοστό είναι καλλιεργημένο.

3.1.1 ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ

Οι καλλιεργούμενες εκτάσεις στο νησί είναι της τάξης του 23%, με τα περισσότερα καλλιεργούμενα εδάφη να είναι πηλοαμμώδη (45%) και αρμοπηλώδη (30%), φτωχά σε οργανική ουσία, καλά στραγγιζόμενα, μικρής θερμοχωρητικότητας, εύκολα στη θέρμανση και κατάλληλα για πρώιμες καλλιέργειες.

Η διάρθρωση των καλλιεργειών κατά κατηγορία και αναλυτικά φαίνεται στους παρακάτω πίνακες.

Κατηγορίες καλλιεργειών	Σύνολο έκτασης (στρ.)
Φυτά μεγάλης καλλιέργειας και λοιπές καλ/ργειες	16.830
Κηπευτική γη, θερμοκήπια	2.434
Αμπέλια	2.029
Δενδρώδεις καλ/ργειες	3.670
Αγροανάπαυση	8.215
Σύνολο Γεωργικής Γης	33.178

Πηγή: Ετήσιο γεωργικό δελτίο 2008 Ελ. Στατ.

Παρακάτω δίδετε πίνακας με το κυριότερα προϊόντα που παράγονται στην Άνδρο σύμφωνα με στοιχεία της Ελ.Στατ για το έτος 2008:

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΙΔΟΥΣ	ΕΚΤΑΣΗ (στρεμ)	ΠΑΡΑΓΩΓΗ(kgr)	ΔΕΝΤΡΑ
Αγγούρια υπαίθρου	90	92700	
Αγκινάρες	87	87000	
Αμυγδαλιες	17	67930	13725
ΑΝΤΙΔΙΑ - ΡΑΔΙΚΙΑ πηγή: Ετήσιο γεωργικό δελτίο 2008 Ελ. Στατ	29	27900	
ΑΡΑΒΟΣΙΤΟΣ	191	40210	
Αραβόσιπος χλωρός	358	386245	
Αραβόσιπος χωρίς συγκαλλιέργεια	220	51100	
ΑΡΑΚΑΣ	3	1300	
Αρακάς χλωρός	9	5100	
ΑΧΛΑΔΙΕΣ		82917	4484
ΒΙΚΟΣ	997	82430	
Βίκος για σανό	906	294500	
ΒΕΡΥΚΟΚΙΕΣ		38650	1299
Ελαιόδενδρα για ελιές βρώσιμες		52920	9200
Ελαιόδενδρα για ελιές ελαιοποιήσεως	2385	1821430	112575
Κριθάρι	5020	504170	
Κριθάρι για σανό	1589	469150	
Λάχανα	90	79000	
Λεμονιές	791	4198130	40100
Μανταρινιές		345880	4357
Μαρούλια	91	91630	
Μελπζάνες υπαίθρου	87	82600	
Μελπζάνες υπό κάλυψη(θερμοκήπια)	1	600	
Μηδική (πολυετές τριφύλλι)	1061	914480	
Πατάτες άνοιξης	911	1167918	
Πατάτες καλοκαιρινές	524	668800	
Πατάτες φθινοπώρου και χειμώνα	353	353800	
Πεπόνια	86	120850	
Πορτοκαλιές		985440	6980
Πράσα	28	27200	
Ροδακινιές		16000	715
Σιτάρι μαλακό	95	18600	
Σκόρδα ξερά	54	50500	
Συκιές για νωπά σύκα		81040	10160
Συκιές για ξερά σύκα		161314	13920
Τομάτες επιτραπέζιες για νωπή χρήση	593	1020445	
Τομάτες επιτραπέζιες για νωπή χρήση	20	1400000	
Φασολάκια χλωρά	261	207700	
Αμπελοι, κυρίως για οينوπαραγωγή	2029	698050	

Πηγή : ΕΛΣΤΑΤ

ΕΛΙΕΣ

Υπάρχουν περίπου 190.000 ελιές με κυριότερες ποικιλίες τη **θρούμπα** και την **αϊβαλιώτικη** που καλύπτουν έκταση 3.463,5 στρεμμάτων σύμφωνα με την ενιαία ενίσχυση του 2012. Με βάση τα στοιχεία του ελαιοκομικού μητρώου η ελαιοκαλλιέργεια καταλαμβάνει 1.230 στρεμ. όπου καλλιεργούνται 32.000 δέντρα από 493 παραγωγούς. Η ετήσια παραγωγή ελαιολάδου, με βάση τα στοιχεία της υπηρεσίας μας ,για την τελευταία τριετία ανήλθε στους **150 τόνους** κατά μέσο όρο.

ΕΛΑΙΟΚΟΜΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΣΕ ΚΙΛΑ
2010- 2011	111.000
2011-2012	239.000
2012-2013	102.000

ΠΗΓΗ: ΔΑΟΚ ΚΥΚΛΑΔΩΝ

Οι περισσότερες ελιές βρίσκονται στην περιοχή του Κορθίου, ενώ λόγω της υψής του εδάφους, καλύτερης ποιότητας λάδι δίνουν οι ελιές του Βιταλίου και του Βαριδίου. Πολλές νέες φυτεύσεις πραγματοποιούνται τα τελευταία χρόνια με επικρατούσα ποικιλία την κορωνέικη καθώς και αρκετοί παλιοί σχεδόν εγκαταλειμμένοι ελαιώνες αξιοποιούνται με εφαρμογή καλλιεργητικών φροντίδων (κλάδεμα, εφαρμογή λίπανσης).

ΑΜΠΕΛΙ

Σχετικά με την καλλιέργεια του αμπελιού, στην Άνδρο καλύπτει έκταση 1.048 στρεμμάτων, με βάση τα στοιχεία του αμπελουργικού μητρώου, όπου κυριότερες είναι οι ποικιλίες ποταμίσιο, κουμάρι, σταυρωτό, κρητικό, σιδερίτης, φράουλα, μοσχάτο, ασύρτικο και ραζάκι. Άλλες ντόπιες ποικιλίες που πρέπει να αναφερθούν: μαυρόστυφο, αρμελετούσα, κουρδούλα(ροδίτης), μαλουκάτο, μπεγλέρι, σκαθάρι, τσαούσι. Τα τελευταία χρόνια εμφανίζεται η καλλιέργεια αμπελιών μορφωμένα σε γραμμικό. Τα τελευταία τρία χρόνια έχουν γίνει 4 αιτήσεις για τη χορήγηση δικαιωμάτων φύτευσης. Οι πιο σημαντικές αμπελουργικές περιοχές της Άνδρου είναι το Παλαιόκαστρο, το Μακροτάνταλο και η περιοχή Κορθίου (Συνετί, Βουνί).

Η οινοποίηση γίνεται σε απλές οικογενειακές κάβες, κυρίως για προσωπική κατανάλωση. Το παραγόμενο κρασί δεν είναι ΠΟΠ ή ΠΓΕ.

ΚΗΠΕΥΤΙΚΑ

Με τα βάση τα στοιχεία από την Ενιαία ενίσχυση του 2012 οι κηπευτικές καλλιέργειες στην Άνδρο καταλαμβάνουν σημαντική έκταση εκ των οποίων τα 10 αφορούν κηπευτικά υπό κάλυψη.

Τα θερμοκήπια βρίσκονται στην περιοχή του Κορθίου με κύρια παραγόμενα προϊόντα την τομάτα και το αγγούρι. Από τα 10 αυτά στρέμματα τα 4 αφορούν θερμοκήπιο υδροπονικής καλλιέργειας. Καλλιεργούνται όλα τα είδη τα οποία διατίθενται στην τοπική αγορά χωρίς όμως να την καλύπτουν.

Πρέπει εδώ να γίνει αναφορά στις τοπικές ποικιλίες που διατηρούνται στο νησί και το τελευταίο διάστημα γίνεται προσπάθεια για την διάσωση τους και την επέκταση της καλλιέργειας τους. Οι ποικιλίες που παρουσιάζουν μεγαλύτερο ενδιαφέρον είναι η τομάτα του Αμολόχου, η ροζ τομάτα της Βουρκωτής, η κόκκινη πατάτα και το μελιτζανί φασόλι.

Στα πλαίσια του προγράμματος Life που έχει αναλάβει ο Δήμος Άνδρου και σε συνεργασία με το Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών γίνεται καταγραφή όλων αυτών των ποικιλιών με τα χαρακτηριστικά τους και τις προοπτικές τους.

ΕΣΠΕΡΙΔΟΕΙΔΗ

Τα εσπεριδοειδή και ειδικά το **λεμόνι Άνδρου** κατέχει ιδιαίτερη θέση στις καλλιέργειες της Άνδρου αφού επί σειρά ετών αποτελούσε κύριο εξαγώμενο προϊόν στηρίζοντας σημαντικά τον πρωτογενή τομέα του νησιού. Τα τελευταία χρόνια η καλλιέργεια του έχει εγκαταλειφθεί ως ασύμφορη οικονομικά και έχει περιοριστεί στην κάλυψη των οικιακών αναγκών. Οι εκτάσεις όπου καλλιεργούνται εσπεριδοειδή σύμφωνα με τα στοιχεία της Ελ. Στατ. φτάνει σήμερα τα 900 στρέμματα σε κανονικούς δεντρώνες αλλά στη πραγματικότητα είναι παραπάνω. Πριν από λίγα χρόνια ξεκίνησε με ιδιωτική πρωτοβουλία σχέδιο δημιουργίας μονάδας χυμοποιητηρίου που τελικά δεν ολοκληρώθηκε.

ΔΕΝΔΡΩΔΕΙΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ

Στη Άνδρο εκτός από εσπεριδοειδή και ελαιόδεντρα συναντάμε και πολλά ακόμη καρποφόρα δέντρα με κυριότερα τη συκιά, την αμυγδαλιά, την καρυδιά και την αχλαδιά. Τα καρποφόρα αυτά αποτελούν ως επί το πλείστον συγκαλλιέργεια και ευδοκούν χωρίς ιδιαίτερές καλλιεργητικές φροντίδες, θα μπορούσαν όμως να καλλιεργηθούν πιο συστηματικά και να παρουσιάσουν σημαντικό οικονομικό ενδιαφέρον.

ΖΩΟΤΡΟΦΕΣ

Με δεδομένη την σχετικά μεγάλη κτηνοτροφία της Άνδρου η καλλιεργούμενη έκταση που καλύπτεται από ζωοτροφές βάση των στοιχείων της ενιαίας ενισχύσεις είναι 6.951 στρέμματα με κύρια είδη τα σανοδοτικά βρώμη, κριθάρι, βίκο, τριφύλι. Οι εκτάσεις αυτές παρουσιάζουν αυξητικές τάσεις τα 2 τελευταία χρόνια.

Από τα έντεκα καταστήματα που διακινούν ζωοτροφές (4 Αγροτικοί Συνεταιρισμοί Γαυρίου, Μπατσίου, Κορθίου , Πιτροφού και επτά ιδιώτες) η ποσότητα των διακινούμενων ζωοτροφών για το 2011 έφτασε τους 3400 τόνους.

ΓΕΩΡΓΙΚΟΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ

Ο γεωργικός εξοπλισμός που παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα αφορά τα μηχανήματα που έχουν άδεια κυκλοφορίας.

ΕΙΔΟΣ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ
ΜΟΝΟΑΞΟΝΙΚΑ	4
ΔΙΑΞΟΝΙΚΑ	25
ΑΓΡΟΤ. ΜΗΧΑΝ. ΠΟΛΛΑΠΛΗΣ ΧΡΗΣΗΣ	12

ΠΗΓΗ: ΔΑΟΚ ΚΥΚΛΑΔΩΝ

3.1.2 ΖΩΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ

Η διάρθρωση του ζωικού πληθυσμού φαίνεται στον παρακάτω πίνακα.

Είδος	Αριθμός Ζώων
Πρόβατα	29.570
Αίγες	17.002
Χοίροι (Αναπαραγωγής)	38
Χοίροι (Κρεατοπαραγωγής)	185
Κότες	600
Βοοειδή (αρσενικά)	271
Βοοειδή (θηλυκά)	635
Μελίσσια	7.112

Πηγή: Κτηνιατρική Υπηρεσία Άνδρου

Οι κλάδοι που έχουν οικονομικό ενδιαφέρον είναι η αιγοπροβατοτροφία και η μελισσοκομία και σε πιο μικρή έκταση η χοιροτροφία και η βοοτροφία.

Παλαιότερα στο νησί υπήρχε μεγάλη χοιροτροφική μονάδα καθώς και πτηνοτροφική αλλά λόγω αυξημένου κόστους έχουν αναστείλει τη λειτουργία τους. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι στην Άνδρο υπάρχει μια άδεια σταυλισμού.

Παραδοσιακά τα περισσότερα αγροτικά σπίτια εκτρέφουν για τις ανάγκες τους διάφορα ζώα όπως κότες, κουνέλια, χοιρίδια. Σημαντικό πρόβλημα αποτελεί το υψηλό κόστος ζωοτροφών καθώς και η έλλειψη σύγχρονου σφαγείου.

ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΑ

Στο νησί υπάρχουν περισσότερες από 984 εκμεταλλεύσεις αιγοπροβάτων (οι 144 εμφανίζονται με μηδενικό αριθμό ζώων), εκ των οποίων μόνο 3 είναι ενσταυλισμένες και έχουν ως κύριο στόχο την παραγωγή κρέατος.

Λειτουργούν με υποτυπώδεις υποδομές, οι χώροι ενσταυλισμού είναι πρόχειροι (ιδιοκατασκευασμένοι) και χρησιμοποιούνται κυρίως για τη διαχείριση των ζώων. Η διατροφή των ζώων στηρίζεται κυρίως στη βόσκηση. Σημαντικό πρόβλημα που χρειάζεται αντιμετώπιση είναι αυτό της υπερβόσκησης .

Ο κύριος προσανατολισμός της κτηνοτροφίας του νησιού είναι η παραγωγή κρέατος. Με δεδομένο όμως το πρόβλημα με το δημοτικό σφαγείο το οποίο δεν πληροί τους στοιχειώδεις κανόνες λειτουργίας , ο μεγαλύτερος όγκος φεύγει από το νησί ζωντανό σε χαμηλή τιμή .

Σε ότι αφορά τον ζωικό πληθυσμό του νησιού, ο αριθμός του ζωικού πληθυσμού ανέρχεται σε 46.572 ζώα εκ' των οποίων 29.570 είναι πρόβατα και 17.002 είναι αίγες. Αναλυτικά στοιχεία παρατίθενται παρακάτω:

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΖΩΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΖΩΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ	46.572
ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΡΟΒΑΤΩΝ	29.570
ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΙΓΩΝ	17.002
ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΡΙΩΝ	1.203
ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΡΑΓΩΝ	806

Πηγή: Αγροτικό Κτηνιατρείο Σύρου - Ιούνιος 2013

ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ	ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΩΝ
1 – 50	546	12798
50 – 100	192	13196
101 -150	45	5559
151- 200	21	3604
201- 250	11	2545
251- 300	12	3212
301- 350	4	1250
351- 400	2	744
401- 450	4	1713
451- 500	0	0
501 -550	0	0
551- 600	1	561
601- 650	1	615
651- 700	1	700
ΣΥΝΟΛΑ	840	46497

Πηγή: Αγροτικό Κτηνιατρείο Σύρου - Ιούνιος 2013

Από τα στοιχεία του πίνακα με τη διάρθρωση των εκμεταλλεύσεων γίνεται αντιληπτό ότι 88% των παραγωγών έχουν από 1 έως 100 αιγοπρόβατα και κατέχουν το 55% του σύνολο των αιγοπροβάτων. Τα παραγόμενα προϊόντα προορίζονται κυρίως για οικιακή κατανάλωση.

ΒΟΟΕΙΔΗ

Στην Άνδρο υπάρχουν 392 εκμεταλλεύσεις βοοειδών οι οποίες είναι μικτής κατεύθυνσης με συνολικό αριθμό 906 ζώων.

Το παραγόμενο γάλα καλύπτει τα τρία τυροκομεία που δραστηριοποιούνται στο νησί. Ενώ το παραγόμενο κρέας δεν επαρκεί για την κάλυψη των αναγκών της τοπικής αγοράς με αποτέλεσμα την εισαγωγή κρέατος.

Δεν υπάρχουν άδειες σταυλισμού (μόνο μια εκμετάλλευση) και σημαντικό πρόβλημα αποτελεί η έλλειψη σύγχρονου σφαγείου.

Οι πιο πολλές εκμεταλλεύσεις με βοοειδή είναι οικογενειακής μορφής και οι περισσότερες μικρές, όπου το 95% της γαλακτοπαραγωγής προορίζεται για ιδία κατανάλωση. Η επεξεργασία του παραγόμενου γάλατος γίνεται με τυροκόμηση στα σπίτια των παραγωγών, που είναι διάσπαρτα σε όλο το νησί.

Λειτουργούν τρία τυροκομεία που παράγουν ντόπια τυριά καθώς και βούτυρο – γιαούρτι αλλά και ρυζόγαλο τα οποία όμως συναντούν δυσκολίες στη διάθεση των προϊόντων τους.

Στοιχεία Βοοειδών

ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΒΟΟΕΙΔΩΝ		ΘΗΛΥ ΚΑ	ΑΡΣΕΝΙΚΑ	ΣΥΝΟΛΟ
1	ΓΑΛΑΚΤΟΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ	26	1	27
2	ΚΡΕΟΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ	35	258	293
3	ΜΙΚΤΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ	574	12	586
ΣΥΝΟΛΟ:		635	271	906

Πηγή: Τμήμα Κτηνιατρικής Άνδρου - Ιούνιος 2013

Ο παραπάνω ζωικός πληθυσμός εκτρέφεται σε 179 εκμεταλλεύσεις (επίσης στο Μητρώο είναι εγγεγραμμένες 213 εκμεταλλεύσεις βοοειδών με μηδενικό ζωικό κεφάλαιο που σημαίνει ότι μέχρι το 2015 οι κάτοχοι μπορούν άμεσα να ενεργοποιήσουν τους κωδικούς, χωρίς να απαιτείται άδεια σταυλισμού.)

ΜΕΛΙΣΣΟΚΟΜΙΑ

Στο νησί δραστηριοποιούνται ενεργά 120 μελισσοκόμοι με συνολικό αριθμό κυψελών 7.112 σύμφωνα με το μητρώο μελισσοκομικών εκμεταλλεύσεων της Διεύθυνσης Αγροτικής Οικονομίας. Από τα στοιχεία του παρακάτω πίνακα είναι φανερό ότι η πλειοψηφία των μελισσοκόμων διατηρεί μικρό αριθμό κυψελών και στοχεύει στην απόκτηση συμπληρωματικού εισοδήματος.

		ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΚΥΨΕΛΩΝ
1	ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ ΜΕ 1 ΕΩΣ 50 ΚΥΨΕΛΕΣ	76	2.238
2	ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ ΜΕ 51 ΕΩΣ 100 ΚΥΨΕΛΕΣ	30	2.289
3	ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ ΜΕ 101 ΕΩΣ 200 ΚΥΨΕΛΕΣ	10	1.477
4	ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ ΜΕ 201 ΚΥΨΕΛΕΣ ΚΑΙ ΠΑΝΩ	4	1.108
ΣΥΝΟΛΟ		120	7.112

Πηγή: Τμ. Φυτικής & Ζωικής Παραγωγής, Δ/ση Αγροτικής Οικονομίας & Κτηνιατρικής Κυκλάδων

Η παραγωγή μελιού υπολογίζεται στα 5-8 κιλά ανά κυψέλη.

Παράγεται θυμαρίσιο μέλι εξαιρετικής ποιότητας (εφόσον είναι ευνοϊκές οι καιρικές συνθήκες) καθώς και ρεικόμελο.

Σημαντικό πρόβλημα προκαλεί η είσοδος μεγάλου πλήθους μελισσοσμηνών από την ηπειρωτική Ελλάδα κατά την θερινή περίοδο που πιθανότητα είναι υπεύθυνη για τις ασθένειες που εμφανίζονται κατά καιρούς.

Στην Άνδρο υπάρχει Μελ/κος Συνεταιρισμός με συμμετοχή σε προγράμματα πρωτοβουλιών.

3.1.3.ΑΛΙΕΙΑ

Στην Άνδρο δραστηριοποιούνται εξήντα (60) επαγγελματικά αλιευτικά σκάφη παράκτιας αλιείας που απασχολούν 158 αλιείς και αλιεργάτες ενώ σύμφωνα με εκτίμηση του Λιμενικού υπάρχουν και 275 ερασιτέχνες αλιείς μικρού μεγέθους και περιορισμένων αλιευτικών δυνατοτήτων.

Στην Άνδρο λειτουργεί πλωτή μονάδα ιχθυοκαλλιέργειας στην περιοχή του Κάβο Ντόρο δυναμικότητας 310 τόνων, η οποία έχει σημαντικές απώλειες λόγω των δύσκολων καιρικών συνθηκών της περιοχής. Η ποσότητα των αλιευμάτων είναι σχετικά μικρή και δεν καλύπτει την αυξημένη ζήτηση ειδικά τους θερινούς μήνες.

Στοιχεία επαγγελματικής και ερασιτεχνικής Αλιείας_ Άνδρος

Σύνολο αλιευτικών σκαφών	60	(Πηγή: αρχείο υπηρεσίας αλιείας 2013)
Σύνολο αλιέων ιδιοκτητών αλιευτικού σκάφους	65	(Πηγή: αρχείο υπηρεσίας αλιείας 2013)
Σύνολο αλιεργατών ή περιστασιακά απασχολούμενων στην αλιεία	93	(Πηγές: Λιμεναρχείο Νησιού 2011-2012, εκτίμηση της υπηρεσίας αλιείας)
Σύνολο επαγγελματιών αλιέων και αλιεργατών(εκτίμηση από τον αριθμό των ατομικών επαγγελματικών αδειών αλιείας εκδόσεις-ανανεώσεις)	158	(Πηγές: αρχείο υπηρεσίας αλιείας [2013], λιμεναρχείο νησιού[2011-2012])
Σύνολο ερασιτεχνών αλιέων(εκτίμηση από τον αριθμό των αδειών ερασιτεχνικών σκαφών εκδόσεις-ανανεώσεις)	275	(Πηγή: Λιμεναρχείο Νησιού 2011-2012)
Σύνολο Χωρητικότητας σε GT	229,47	(Πηγή: Εθνικό αλιευτικό μητρώο 2013)
Σύνολο ισχύος μηχανών σε KW	1620,04	(Πηγή: Εθνικό αλιευτικό μητρώο 2013)
*Αλιευτική παραγωγή κατ' εκτίμηση της υπηρεσίας αλιείας Σύρου και σύμφωνα με δηλώσεις των αλιέων(κιλά ανά έτος-μέσος όρος των κιλών των τριών τελευταίων ετών)	150000	(Πηγή: αρχείο υπηρεσίας αλιείας [2009 ως 2012])

Για τον ελλιμενισμό των αλιευτικών σκαφών υπάρχουν αλιευτικά καταφύγια και μαρίνες στις περιοχές Γαύριο, Κόρθι και Χώρα Άνδρου.

3.2. ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

Η κατάσταση στον τομέα της βιομηχανίας - βιοτεχνίας και μεταποίησης στην Άνδρο βρίσκεται σε χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης, γεγονός το οποίο οφείλεται, βασικά στην έλλειψη πρώτων υλών, στο υψηλό κόστος μεταφοράς προς και από την ηπειρωτική Ελλάδα και στην έλλειψη τεχνογνωσίας στον τομέα της παραγωγής, αλλά κυρίως στον τομέα της προώθησης των προϊόντων.

Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις που υπάρχουν σήμερα λειτουργούν σε οικογενειακή βάση και περιορίζονται σε δραστηριότητες όπως η εξόρυξη και διάθεση αδρανών υλικών, τα λατομεία, ο κλάδος των τροφίμων και ποτών, στην επεξεργασία αγροτικών προϊόντων και προϊόντων ξύλου και οικοδομής γενικότερα.

Κλάδος	Σύνολο	Δήμος Άνδρου	Δήμος Κορθίου	Δήμος Υδρούσας	Ποσοστό κλάδου στο σύνολο
Αρτοποιία-Ζαχαροπλαστική	26	13	6	7	27,7%
Γαλακτοκομικά προϊόντα	3	1	1	1	3,2%
Τρόφιμα, ζωοτροφές	23	9	1	13	24,5%
Ελαιολιβεύα-τυποποίηση λαδιού	6	1	1	4	6,4%
Κλωστοϋφαντουργία	8	3	1	4	8,5%
Επεξεργασία ξύλου-έπιπλα	30	8	11	11	31,9%
Κεραμικά	6	2	0	4	6,4%
Πλαστικά	2	2	0	0	2,1%
Σιδηροκατασκευές-αλουμινοκατασκευές	21	5	8	8	22,3%
Υλικά οικοδομών	15	6	1	8	16,0%
Λατομεία-μάρμαρα-πέτρα	6	3	1	2	6,4%
Σύνολο	94	33	23	38	

Πηγή: Επιμελητήριο Κυκλάδων

Αναλυτικότερα, όπως φαίνεται στον πίνακα, στον δευτερογενή τομέα οι δραστηριότητες είναι εντοπισμένες κυρίως σε κλάδους που σχετίζονται με την οικοδομή. Μεγάλο ποσοστό επιχειρήσεων δραστηριοποιείται στον κλάδο της επεξεργασίας ξύλου και αλουμινίου, ενώ ο αριθμός των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται σε υλικά οικοδομών και εξόρυξη πέτρας είναι αρκετά σημαντικός για ένα νησί του μεγέθους της Άνδρου. Ο δεύτερος πιο σημαντικός κλάδος στην Άνδρο είναι αυτός των τροφίμων και ποτών. Αξίζει να σημειωθεί πως ο κλάδος της αρτοποιίας και ζαχαροπλαστικής είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένος από πλευρά αριθμού επιχειρήσεων και ειδικά ο δήμος Άνδρου έχει μακρά παράδοση στη ζαχαροπλαστική.

Βασικό στοιχείο αποτελεί το μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων, έχοντας σαν κριτήριο τις υπάρχουσες εγκαταστάσεις και την απασχόληση προσωπικού. Το μεγαλύτερο μέρος των επιχειρήσεων διαθέτει τα προϊόντα του αποκλειστικά στην Άνδρο και μόνο ένα πολύ μικρό ποσοστό των επιχειρήσεων πραγματοποιεί εξαγωγές, που αφορά κυρίως τον κλάδο της ποτοποιίας.

Η σημαντικότερη μεταποιητική επιχείρηση στην Άνδρο είναι το εργοστάσιο εμφιάλωσης μεταλλικού νερού με την επωνυμία «**Σάριζα**» από την ομώνυμη γνωστή ιαματική πηγή, όπου κάνει εξαγωγές στην ηπειρωτική Ελλάδα αλλά και σε χώρες του εξωτερικού και αποτελεί μία από τις 30 επίσημα αναγνωρισμένες επιχειρήσεις εμφιάλωσης νερού στην Ελλάδα.

Στον τομέα του ελαιολάδου συνολικά στο νησί υπάρχουν 6 ελαιοτριβεία. Από αυτά συστηματικά λειτουργούν τα τρία που είναι φυγοκεντρικά (ένα στις Χώνες, ένα στη Σταυροπέδα και ένα στο Βαρίδι), ενώ τα υπόλοιπα είναι κλασσικά, παλιάς τεχνολογίας με υδραυλικά πιεστήρια και κυρίως εγκαταλελειμμένα. Η δυναμικότητα τους ποικίλλει από 400 κιλά ελιές/ώρα στα κλασσικά μέχρι και 3.000 κιλά ελιές/ώρα. Στην περιοχή του Πιτροφού λειτουργεί ένα αναπαλαιωμένο παλιό ελαιοτριβείο σαν “Μουσείο ελιάς” (www.musioelias.gr).

Σημαντικά για την ζωική παραγωγή και την αξιοποίησή της είναι τα τρία σύγχρονα ιδιωτικά τυροκομεία που υπάρχουν στο νησί- 2 στο Κόρθι και 1 στα Απροβάτου- και απορροφούν μεγάλο ποσοστό του παραγόμενου αγελαδινού γάλακτος αλλά όχι και του αιγοπρόβειου.

Τυροκομικά-γαλακτοκομικά προϊόντα τοπικών τυροκομείων: Πετρωτή, Βολάκι, Κοπανιστή, Λαδοτύρι, Κεφαλάκι, Αρμεξιά-Πετρωτή, Ρυζόγαλο, Γιαούρτι βούτυρο.

Τα παραγόμενα προϊόντα υπολογίζονται στους **60 τόνους** περίπου με κατανάλωση **380 τόνων γάλακτος**.

Εισκομίσεις γάλακτος στα τυροκομεία			Παραγόμενο Προϊόν	Ποσότητα (κιλά)
Αγελαδινό (κιλά)	Πρόβειο (κιλά)	Αίγιο (κιλά)		
355.436	3.582	19.856	ΤΥΡΙΑ	52.006
			ΓΙΑΟΥΡΤΙ ΑΠΛΟ ΑΓΕΛΑΔΙΝΟ	4.940
			ΑΝΘΟΓΛΑ - ΒΟΥΤΥΡΟ	807
			ΔΙΑΦΟΡΑ ΕΠΤΡΑΠΕΖΙΑ	442

Πηγή : ΕΛΟΓΑΚ

3.3 ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

Οι δραστηριότητες του εμπορίου (χονδρικό - λιανικό) στην Άνδρο συγκεντρώνονται κυρίως στις έδρες των δήμων. Το μέγεθος των εμπορικών καταστημάτων είναι σχετικά μικρό και απευθύνονται στους ντόπιους καταναλωτές, οι οποίοι κατά τους θερινούς μήνες διπλασιάζονται. Στο νησί υπάρχουν περίπου 130 επιχειρήσεις χωρικού εμπορίου και πάνω από 300 λιανικού, που δημιουργούν θέσεις απασχόλησης και προσφέρουν στον καταναλωτή της Άνδρου προϊόντα και υπηρεσίες.

Όσον αφορά τον τριτογενή τομέα περισσότερο ενδιαφέρον παρουσιάζει ο τομέας του τουρισμού. Η Άνδρος ως τουριστική περιοχή, χαρακτηρίζεται από πλούσιο φυσικό περιβάλλον με πλήθος παραλιών ιδιαίτερου κάλους, πολλές εναλλαγές τοπίου και έντονο ιστορικό και αρχαιολογικό ενδιαφέρον.

Παρακάτω δίνεται πίνακας με στοιχεία αποβιβάσεων- επιβιβάσεων από το λιμάνι του Γαυρίου τα δυο προηγούμενα έτη.

	2011		2012	
ΑΝΔΡΟΣ	ΑΠΟΒΙΒΑΣΗ	ΕΠΙΒΙΒΑΣΗ	ΑΠΟΒΙΒΑΣΗ	ΕΠΙΒΙΒΑΣΗ
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	10.199	10.378	7.259	7.079
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	8.358	8.407	9.036	8.000
ΜΑΡΤΙΟΣ	15.244	13.753	11.263	9.785
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	24.183	22.659	20.810	20.430
ΜΑΙΟΣ	17.089	17.741	16.425	17.142
ΙΟΥΝΙΟΣ	30.588	29.095	31.990	26.228
ΙΟΥΛΙΟΣ	58.139	49.437	51.609	46.456
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	54.359	59.123	55.462	57.440
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	28.362	31.752	23.625	30.383
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	12.173	13.230	13.066	15.508
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	6.344	6.623	9.810	9.349
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	9.957	11.256	7.147	8.604
ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ ΛΙΜΕΝΟΣ	274.995	273.454	257.502	256.404

Πηγή: Λιμεναρχείο Άνδρου

Παρουσιάζει, ωστόσο, μια ιδιομορφία ως τουριστικός προορισμός, καθώς δεν αναπτύσσεται ο κλασικός τύπος τουρισμού. Είναι έντονη η παρουσία επισκεπτών τους θερινούς μήνες αλλά το φαινόμενο που παρατηρείται είναι η μετατροπή του νησιού σε θέρετρο και «προάστιο» της Αθήνας με έντονη κίνηση τα Σαββατοκύριακα του καλοκαιριού. Επίσης θα πρέπει να σημειωθεί πως δεν συναντώνται εύκολα αλλοδαποί τουρίστες και σε όλο το νησί υπάρχει μόνο ένα κάμπινγκ, στο Γαύριο, γεγονός που ενισχύει την πεποίθηση ότι το νησί δεν κατακλύζεται μαζικά από τουρίστες. Ίσως γι' αυτό το λόγο να μην είναι και ιδιαίτερα ανεπτυγμένη όσον αφορά το ξενοδοχειακό δυναμικό.

Η Άνδρος δεν διαθέτει πλήθος κλινών και υπολείπεται σχεδόν από όλα τα τουριστικά νησιά των Κυκλάδων, γεγονός που δεν συνάδει με το μέγεθος του νησιού. Το ξενοδοχειακό δυναμικό της Άνδρου αποτελεί περίπου το 4,5% των Κυκλάδων. Ωστόσο, όπως συμβαίνει σχεδόν σε όλα τα νησιά, ένα μεγάλο ποσοστό κλινών διαθέτουν τα ενοικιαζόμενα διαμερίσματα, που στην Άνδρο υπολογίζονται πάνω από 80 με ένα αριθμό κλινών περίπου 2800, σε ποσοστό περίπου 6% στο σύνολο των Κυκλάδων.

		5*	4*	3*	2*	1*	Σύνολο
Άνδρος	Μονάδες	0	3	6	10	5	24
	Δωμάτια	0	47	228	317	89	681
	Κλίνες	0	96	437	574	148	1255

Πηγή: Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδας, 2012

Παρά τις προσπάθειες που καταβάλλονται στα πλαίσια της Περιφερειακής Πολιτικής της Χώρας και της Ε.Ε., η εποχικότητα δεν έχει βελτιωθεί ούτε ως προς τις αφίξεις, ούτε ως προς τις διανυκτερεύσεις. Οι δύο μήνες Ιούλιος και Αύγουστος, συνεχίζουν να έχουν την υψηλότερη ζήτηση με σημαντική διαφορά από τους υπόλοιπους και ακολουθούν ο Σεπτέμβριος και Ιούνιος. Το φαινόμενο αυτό έχει σαν αποτέλεσμα, η πληρότητα στα ξενοδοχειακά καταλύματα να κυμαίνεται ετησίως σε χαμηλό επίπεδο. Ειδικά στην Άνδρο, πληρότητα στις κλίνες συναντάται μόνο από τα τέλη Ιουλίου ως τα μέσα Αυγούστου και τα Σαββατοκύριακα, ενώ τους μήνες Μάιο και Σεπτέμβριο, που άλλα νησιά διαθέτουν τουριστική κίνηση, ο τουρισμός στην Άνδρο είναι πολύ περιορισμένος. Στο νησί κυριαρχούν οι μικρές οικογενειακού τύπου μονάδες και τα αυτοεξυπηρετούμενα καταλύματα. Βέβαια, οι μικρές μονάδες έχουν το πλεονέκτημα ότι μπορούν με μια συντονισμένη πολιτική να στραφούν ευκολότερα προς τις νέες μορφές τουρισμού, όπου κυριαρχεί η ποιότητα σε σχέση με τις μεγάλες μονάδες. Επίσης η εγγύτητα της Άνδρου προς την Αττική ευνοεί τις εξορμήσεις για εναλλακτικές μορφές τουρισμού.

Η Άνδρος δεν πρέπει να ακολουθήσει το δρόμο του μαζικού τουρισμού καθώς δεν ταιριάζει στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του νησιού. Εξ άλλου η εξάρτηση όλων των δραστηριοτήτων από τον τουρισμό κάνει την τοπική οικονομία περισσότερη ευάλωτη. Η εποχικότητα του τουρισμού δημιουργεί έντονα κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα αναδεικνύοντας την περιορισμένη συμβολή του τουρισμού στην ανάπτυξη. Όσο η τουριστική δραστηριότητα είναι πιο έντονη, τόσο πιο έντονο είναι το φαινόμενο εκείνο ενός καλοκαιριού με μεγάλη δραστηριότητα και ενός χειμώνα εντελώς ερημικού, με τους κατοίκους να εγκαταλείπουν το νησί.

Το συγκριτικό πλεονέκτημα που διαθέτει η Άνδρος στον τουρισμό, μπορεί να διαφυλαχθεί και να αξιοποιηθεί με την προστασία του περιβάλλοντος, την αναβάθμιση της ξενοδοχειακής υποδομής, τον εκσυγχρονισμό υπάρχουσών μονάδων και την ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

4. ΑΝΑΛΥΣΗ SWOT ΠΡΩΤΟΓΕΝΗ ΤΟΜΕΑ

4.1 ΙΣΧΥΡΑ ΣΗΜΕΙΑ

1. Ύπαρξη φυσικών πόρων σε ικανοποιητική ποσότητα και ποιότητα (έδαφος, νερό) που μπορούν να στηρίξουν και να επεκτείνουν τη γεωργική παραγωγή. Ποταμοί με μόνιμοι ροή χειμώνα – καλοκαίρι. Θετικό υδατικό ισοζύγιο υπερκαλύπτοντας τις ανάγκες.
2. Πηγές με ιαματικές ιδιότητες.
3. Υπάρχει ένα «Ανθρωπογενές αγροτικό τοπίο» από φράκτες – ξερολιθιές, νερόμυλοι, ανεμόμυλοι, περιστεριώνες, ανεμόμυλοι, παραδοσιακά λιотρίβια, βοηθητικά κτίσματα νερόμυλων, στάβλοι, κονάκια, αγροτικές αποθήκες, αλώνια.
4. Μεγάλη πολιτιστική κληρονομιά, αρχαιολογικοί χώροι, μοναστήρια, κάστρα.
5. Εκτεταμένο οδικό δίκτυο.
6. Εξαιρετική ποιότητα προϊόντων (μέλι, αιγοπρόβειο κρέας, τυροκομικά προϊόντα, ελαιόλαδο, κρασί, κηπευτικά, εσπεριδοειδή).
7. Η ύπαρξη σύγχρονων τυροκομείων
8. Η ύπαρξη σύγχρονων μονάδων επεξεργασίας του ελαιοκάρπου
9. Στροφή νέων ανθρώπων (λόγω κρίσης) και οικονομικά ενεργών στον πρωτογενή τομέα
10. Η μικρή απόσταση από την Αττική .
11. Ύπαρξη εποχιακής αυτοφυσούς βλάστησης (πωώδη, φρυγανώδη) που ευνοεί την παραγωγή εξαιρετικής ποιότητας θυμαρίσιου μελιού και μέλι ερείκης.

4.2 ΑΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ

12. Έλλειψη συλλογικότητας
13. Αυξημένο κόστος παραγωγής λόγω νησιωτικότητας
14. Έλλειψη σύγχρονου σφαγείου.
15. Ανεπαρκής ενημέρωση και έλλειψη επαγγελματικής κατάρτισης των ατόμων που απασχολούνται στον πρωτογενή τομέα.
16. Υπερβόσκηση - και πυρκαγιές
17. Μη οριοθετημένα ρέματα.
18. Η αδυναμία μετακίνησης μελισσοσμηνών εκτός του νησιού με αποτέλεσμα τη μικρή παραγωγή σε περιόδους μειωμένης ανθοφορίας.

4.3 ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ

1. Η ανάπτυξη του Δευτερογενή τομέα με την ύπαρξη ελαιοτριβείων, τυροκομείων και άλλων μεταποιητικών μονάδων, γυναικείων συν/σμών, στηρίζει τον Πρωτογενή.
2. Οι φυσικές ομορφιές του νησιού, οι χώροι πολιτισμού, τα μοναστήρια, η πλούσια χλωρίδα και πανίδα καθώς και τα αρχαιολογικά ευρήματα της περιοχής αποτελούν ισχυρό πόλο έλξης επισκεπτών .
3. Ο τουρισμός θα μπορούσε να προσφέρει δυνατότητα απορρόφησης της τοπικής παραγωγής
4. Η ζήτηση ποιοτικών και παραδοσιακών προϊόντων διασφαλίζει την οικονομική βιωσιμότητα των πολύ μικρών επιχειρήσεων.

4.4 ΚΙΝΔΥΝΟΙ

1. Η εισαγωγή φθηνών νωπών προϊόντων καθιστά τα ντόπια προϊόντα μη ανταγωνιστικά
2. Η υποβάθμιση του περιβάλλοντος από το υφιστάμενο σύστημα βόσκησης και οι πυρκαγιές επιδρούν αρνητικά στη μελισσοκομία και την κτηνοτροφία.
3. Το ευμετάβλητο του πληθυσμού, τετραπλασιασμός το καλοκαίρι.
4. Η ύπαρξη ακραίων καιρικών φαινομένων όπως χιόνια, παγετός, χαλάζι κ.α.

5. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΤΟΜΕΑΣ

1. Προστασία αγροτικής γης με καταγραφή, χαρτογράφηση και οριοθέτηση αγροκτηνοτροφικών περιοχών που μπορούν να χαρακτηριστούν ως εκτάσεις υψηλής παραγωγικότητας με στόχο την προστασία τους από αλλαγές χρήσης(τουρισμός, βιοτεχνία, ανανεώσιμες, κλπ).
2. Σχεδιασμός είδους και τρόπου παραγωγής και χάραξη τοπικής αγροτικής πολιτικής.
3. Κατασκευή σφαγείου.
4. Η κατασκευή των απαραίτητων έργων για τον εμπλουτισμό του υδροφόρου ορίζοντα και την αύξηση του διαθέσιμου προς άρδευση νερού.
5. Έλεγχος των γεωτρήσεων και της καταναλωσής τους.
6. Χωροθέτηση από το Δήμο Λαϊκών αγορών για τη προώθηση των τοπικών προϊόντων.
7. Σύνταξη μελέτης βοσκοϊκανότητας για ορθή διαχείριση βοσκοτόπων.
8. Ολοκλήρωση αλιευτικού καταφυγίου στον Όρμο Κορθίου Άνδρου.
9. Βελτίωση υφιστάμενου χώρου ανέλκυσης – καθέλκυσης σκαφών (καρνάγιο) στον Όρμο Κορθίου Άνδρου.
10. Δημιουργία οργανωμένης ιχθυαγοράς στο νησί.
11. Μελέτη για την κατασκευή τεχνητού υφάλου βορειανατολικά της Άνδρου.

5.2 ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ

1. Μείωση κόστους παραγωγής ακολουθώντας ορθές καλλιεργητικές πρακτικές (π.χ. Αμειψισπορά, Χλωρά λίπανση, Καλλιέργεια ζωοτροφών)
2. Επιστροφή σε παραδοσιακά προϊόντα και ντόπιες ποικιλίες που αποδεδειγμένα ευδοκιμούν και με τη βοήθεια της νέας τεχνολογίας και γνώσης θα καταστούν ανταγωνιστικά (λεμόνι Άνδρου, φασόλια, κουκιά, τομάτες, πατάτες, κλπ)
3. Δημιουργία θερμοκηπιακών μονάδων για παραγωγή κηπευτικών συμβατικών είτε υδροπονίας.
4. Κάλυψη αναγκών σε ζωοτροφές για την κτηνοτροφία με την καλλιέργεια κτηνοτροφικών φυτών.
5. Συγκρότηση ομάδων παραγωγών
6. Καλλιέργεια Αρωματικών, μελισσοκομικών φυτών σε περιοχές που έχουν καταστραφεί από πυρκαγιές και παρουσιάζουν έλλειψη νερού.
7. Βελτίωση των φυλών των ζώων και στροφή προς την γαλακτοπαραγωγή.
8. Αξιοποίηση παραδοσιακών ελαιώνων με στοιχεία παραδοσιακού αγροοικοσυστήματος (“μνημεία της φύσης”) για τουριστικούς λόγους αλλά και για παραγωγή βιολογικού επώνυμου ελαιολάδου.
9. Αδειοδοτήσεις των κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων για να μην υπάρξουν προβλήματα συνύπαρξης των οικισμών με τις εκμεταλλεύσεις
10. Ίδρυση μονάδας τυποποίησης ελαιολάδου, ώστε να μπορεί να διατεθεί στην αγορά και ιδιαίτερα στην τουριστική αγορά το ντόπιο ελαιολάδο.
11. Ίδρυση μονάδας χυμοποίησης συσκευασίας εσπεριδοειδών .
12. Ίδρυση οινοποιείων
13. Ίδρυση τυποποιητηρίου μελιού.
14. Βιολογική κτηνοτροφία με αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων της Άνδρου και προσαρμογή της στη βιολογική παραγωγή και πιστοποίησή της.
15. Εγκατάσταση μονάδας ιχθυοκαλλιέργειας μικρής κλίμακας από ομάδα αλιέων.
16. Ανάπτυξη του Αλιευτικού Τουρισμού με τη φιλοξενία ατόμων - τα οποία δεν ανήκουν στο πλήρωμα του σκάφους - σε επαγγελματικά αλιευτικά σκάφη με σκοπό την αναψυχή, την επίδειξη αλιευτικών μεθόδων, τη σίτιση και γενικά την παροχή τουριστικών υπηρεσιών που συνδέονται με την αλιεία.

5.3 ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

1. Προτείνεται εκπαίδευση των νέων που επιθυμούν να ασχοληθούν με τον πρωτογενή τομέα αλλά και των ατόμων που ήδη απασχολούνται, ώστε να γνωρίσουν και να εφαρμόσουν σωστές και νέες τεχνικές.
2. Προτείνεται η ενημέρωση σε κοινοτικά προγράμματα για ιδιωτικές επενδύσεις και επιδοτήσεις καθώς και σε θέματα που αφορούν νομικό πλαίσιο για άδειες λειτουργίας και ανάπτυξη συλλογικών δομών.
3. Προτείνεται η δημιουργία επιμορφωτικών προγραμμάτων και σεμιναρίων με σκοπό την αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού ώστε να εφαρμόζονται πιο σύγχρονες μέθοδοι παραγωγής.